

ÇOCUKLARIN BEDENSEL SÖZ HAKLARI

ÇOCUKLARIN BEDENSEL SÖZ HAKLARI

Yaygınlaştırma Programı
Etki Değerlendirme Raporu

2019 - 2021



Bu yayın İsveç'in finansal desteği ile Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından yayımlanmıştır. Bu, İsveç'in resmi görüşlerini ifade ettiği anlamına gelmez.





info@cinselsiddetlemucadele.org

www.cinselsiddetlemucadele.org

Hazırlayanlar

Tuba Emiroğlu

Araştırmacı / Sosyal Etki Uzmanı

Ekin Yıldırım

Araştırma Asistanı / Sosyolog

Tasarım



İllüstrasyonlar

Ceren Suntekin

Aralık 2022

İçindekiler

06 Önsöz

08 Giriş

12 Değişim Teorisi

14 Araştırma Çerçevesi:
Yöntem ve Sınırlılıklar

15 Çocukların Bedensel Söz Hakları
Yaygınlaştırma Programı Etki Analizi 2019-2021

1. Sayılarla Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı

2. Kişisel Düzeyde Ortaya Çıkan Etki

2.1 Çocukla Kurulan İlişki ve Çocuk Algısında Değişim

3. Mesleki Düzeyde Ortaya Çıkan Etki

3.1. Alana İlişkin Yeni Kavramlar Öğrenme ve Kullanmaya Başlama

**3.2. Bedensel Söz Haklarına İlişkin Kavramların Çocuklar İçin Nasıl Karşılık
Bulduğunu Fark etme**

**3.3. Yetişkin Algısı/Yaklaşımında Bedensel Söz Haklarının Nasıl Ele Alındığının
Sorgulanması**

28 Kurumsal Düzeyde Ortaya Çıkan Etki

4.1. Kurumda Çocukların Bedensel Söz Hakları Gündeminin Oluşması

32 Yaygınlaştırma Seminerlerinin Katılımcıları Üzerindeki Etki

5.1. Etki Göstergesi Olarak Katılımcılarda Ortaya Çıkan Direnç

39 Sonuçlar

41 Öneriler

42 Ekler

Önsöz

Çocuklar, 2022 TÜİK verilerine göre dünyada nüfusun %30'unu, Türkiye'de %26,9'unu oluşturmalarına rağmen haklara erişim konusunda en üst düzeyde zorluk yaşayan gruplardan biridir. Türkiye'nin de imzacısı olduğu, 1989 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi tam da bu nedenle, yetişkinler için tasarlanmış dünyada çocukların yetişkinlerle eşit şartlarda yaşamasını garanti altına almak amacıyla hazırlanmıştır. Çocukların birer birey olarak görülmediği, haklarının teslim edilmediği, kapsamlı cinsellik eğitimine erişimin bulunmadığı, çocuklara söz hakkı tanınmayan, yetişkinlerin çocuklar üzerinde yoğun otorite kurduğu toplumlarda çocukların, özellikle yakınlarındaki kişiler tarafından ayrımcılığa, ihmale ve istismara maruz bırakılma oranları daha yüksektir.

Bu nedenle, okuyacağınız bu raporda etkisi değerlendirilen program her ne kadar cinsel istismarın önlenmesine yönelik hazırlanmış olsa da, odağına aldığı konu çocukların bedensel söz haklarıdır. Çünkü cinsel istismar konusu Türkiye'de çocuk hakları ve çocuk katılımı konuları dışarıda bırakılarak ele alınmaktadır. Yetişkinlerin çocuklar üzerinde yoğun bir otoriteye sahip olması, çocukların birey olarak görülmemesi, cinselliklerinin yok sayılması, çocuklardan yetiştikine koşulsuz saygı ve itaatin beklenmesi, ailenin kutsal kabul edilmesi, cinsel istismar konusundaki bilgisizlik ve yanlış inanışlar gibi kültürel nedenlere ek olarak; kapsamlı cinsellik eğitimi gibi düzenli ve hak temelli eğitim ve farkındalık çalışmalarına erişimin olmaması gibi yapısal nedenler çocukların bedenlerine yönelik sınır ihlallerini ve cinsel istismar suçlarını artırmakta ve görünmez kılmaktadır. Cinsel istismar, şiddet davranışları ortaya çıktıktan ve çocuklar zarar gördükten sonra konuşulmakta, cinsel istismara koruyucu ve önleyici yaklaşım henüz kamu kurumlarında bir bakış açısı haline getirilmemekte ve yeterli önleyici tedbir alınmamaktadır. İlgili bakanlıklarca sunulan istismar sonrası destek hizmetlerinin uygulanma biçimi ve yaklaşımı hak temelli ve önleyici olmaktan uzaktır. Çocuklar ikincil travmalara maruz kalabilmekte, beyanları ciddiye alınmayabilmektedir. Tüm bu veriler göz önüne alındığında hak temelli ve önleyici bir yaklaşıma olan ihtiyaç kaçınılmazdır.

Koruyucu-önleyici yaklaşım özellikle sağlık, eğitim ve hukuk alanlarında kullanılan; ihmal, istismar ve şiddet ortaya çıkmadan önlemeyi, bireyleri istismar ve şiddetin olumsuz sonuçlarından korumayı önceler. Cinsel istismar konusunu gündemleştirmek için vakaların ortaya çıkmasını beklememeliyiz.

Şiddet ortaya çıkmadan alınabilecek pek çok önlem ve geliştirilebilecek program/uygulama var. Koruma ve önleme, politika ve sistem işidir. Bu hizmetler için finansal kaynak yaratmak; bu hizmetleri uygulamak, denetlemek ve raporlamak; politika ve program geliştiren ve karar alıcı pozisyonlarda bulunanların yükümlülüğündedir. Kapsamlı ve kapsayıcı bir koruyucu-önleyici uygulama; ihtiyaç ve risk analizi, kültürel yapı, sorun tespiti, çevresel ve kurumsal kaynakların belirlenmesi, disiplinlerarası yaklaşım ve kurumlar arası işbirliği gibi unsurlar dikkate alınarak gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte, cinsel şiddetle etkin mücadele için tüm meslek uzmanları koruyucu-önleyici yaklaşımı benimsemeli ve içselleştirmelidir.

Biz de Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak bu yaklaşımı benimseyerek, Dönüştürme ve Önleme Programı kapsamında yürüttüğümüz bu çalışma ile temas ettiğimiz tüm meslek uzmanları ve ebeveynlerin bu yaklaşımı içselleştirmelerine kaynak ve katkı sağlamak için çalışıyoruz. Bu çalışmaların yaygınlaşması için bizimle birlikte yol alan, seminer ve uygulamalar aracılığı ile daha fazla yetişkine ulaşmamızı sağlayan, bu etki değerlendirme raporunun ortaya çıkması için değerli zamanlarını ayıran uygulama ekibine ve meslektaşlarımıza çokça teşekkürler. Dönüşümü ve mücadeleyi birlikte büyütmek ve dayanışmayı artırmak dileğiyle..

ÇBSH Ekibi, Aralık 2022

Giriş

Çocukların Bedensel Söz Hakları (ÇBSH) Yaygınlaştırma Programı Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin Dönüştürme ve Önleme Programı'nın bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Derneğin Dönüştürme ve Önleme Programı kapsamında koruyucu-önleyici pratiklerin yaygınlaştırılması, cinsel şiddetin gerçekleşmeden önlenmesi ve cinsel şiddete yol açan toplumsal algı ve pratiklerin dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı da bu amaçla okul psikolojik danışmanlarına ve il / ilçe belediyelerinde görev yapmakta olan meslek uzmanlarına yönelik tasarlanmış bir programdır.



Resim 1: ÇBSH Yaygınlaştırma Atölyesi Posteri

Programın ortaya çıkışı 2018 yılının mart ayında başlatılan “Çocuk Anlatır, Sen Dinle; İstismarı Önle” isimli kampanyaya dayanmaktadır. Şişli Belediyesi Toplumsal Eşitlik Birimi’nin öncülük ettiği kampanyanın temel hedefi cinsel istismarla mücadelede yerel yönetimlerin geliştirebilecekleri koruyucu ve önleyici çalışmalar oluşturmak olarak belirlenmiştir.

Kampanyaya gösterilen yoğun ilginin etkisiyle, yetişkinden yetişkine aktarıma dayalı, mahremiyet ve katılım haklarını odağa alan bir yaygınlaştırma programı geliştirilmiştir. İlk kez 2019 yılında uygulamaya konulan yaygınlaştırma programı için Şişli Belediyesi işbirliğiyle 3 gün sürecek atölye programı oluşturulmuş, 2020 yılı itibarıyla atölye süresi 5 güne çıkarılmıştır. Programın amacı ise çocukların bedensel söz haklarının tanımlandığı, tanındığı ve saygı gördüğü toplumsal bir yaklaşımın yaygınlaşması olarak belirlenmiştir.

a. Program Hakkında

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği tarafından organize edilen yaygınlaştırma programı kapsamında okul psikolojik danışmanları ve çeşitli il ve ilçe belediyelerinde görev yapmakta olan klinik psikolog, psikolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı ve sosyologlar gibi meslek uzmanlarına ulaşmak hedeflenmiştir. Programın tasarımı 5 günlük yaygınlaştırma atölyesine katılan meslek uzmanlarının bu atölyenin ardından hem çalıştıkları kurum içinde hem de kurum dışında yaygınlaştırma seminerleri düzenlemeye başlamaları ve bu süreç boyunca süpervizyon toplantıları ile dernek tarafından desteklenmeye devam etmeleri şeklindedir.

Programın ana temaları olan; çocuk algısı, çocuk katılımı, çocukların bedensel söz hakları, cinsel istismara koruyucu-önleyici yaklaşım ve istismarla mücadelede yetişkinlere düşen sorumluluklar meslek uzmanları aracılığıyla seminerler ile yaygınlaştırılmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi yaygınlaştırma atölyesi beş gün sürmekte ve aşağıdaki oturum başlıklarını kapsamaktadır:

- Toplumdaki Çocuk Algısı ve Çocuklara Yaklaşım
- Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı
- Çocukların Bedensel Söz Hakları ve Çocuklar için Onay Kavramı
- Toplumsal Cinsiyet ve Yaşama Yansımaları
- Çocuklarda Cinsel Gelişimin Desteklenmesi
- Cinsel İstismar ve Toplumsal Yaklaşım (Grup Çalışması)
- Cinsel İstismar: Tanımı, Biçimleri, Mitler ve Gerçekler
- İstismarı Fark Etmek ve Müdahale Yöntemleri (Grup Çalışması)
- Yetişkinlerin Cinsel İstismarla Mücadele Sorumlulukları
- Uygulama Materyallerinin Tanıtımı ve Dağıtımı

- Bildirim Yükümlülüğü ve Hukuki Boyut
- Koruyucu Önleyici Yaklaşım
- Destekleyici Kaynaklar
- Yetişkin Seminerleri Uygulama Örnekleri
- Uygulama Öncesi Öneriler

Meslek uzmanlarının yürüttüğü yaygınlaştırma seminerlerinin covid-19 pandemisi ile yavaşlamasına rağmen, 2019-2021 yılları arasında yaygınlaştırma atölyelerine 75 meslek uzmanı katılmıştır. Meslek uzmanlarının çevrimiçi ve yüz yüze olarak yürüttüğü seminerler ise 124 kez uygulanmış, bu seminerlerle 2623 yetişkine ve 800 çocuğa ulaşılmıştır.

Bunun yanı sıra Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı kapsamındaki farkındalık çalışmaları yalnızca yaygınlaştırma atölyeleri ile sınırlı değildir. Atölyeler dışında, hazırlanan yayınlar, kitapçıklar, görsel üretimler (kitap ayraçları vb.), podcastler gibi araçlar da farkındalık çalışmalarının önemli parçalarını oluşturmaktadır. Bu bağlamda hem açık kaynak olarak Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği web sitesinden erişilebilecek yayınlar, hem de programın mesajlarını içeren imajlarla yaygınlaştırma programı güçlü bir farkındalık çalışması yürütmektedir. Ayrıca söz konusu yayınlar ve imajlar konu hakkında bilgi sahibi olmak isteyen herkes için önemli bir bilgi kaynağına da dönüşmektedir. Bu noktada Cinsel İstismarla Mücadelede Yetişkinlere Düşen Sorumluluklar ve Çocukların Bedensel Söz Hakları kitapçığı önemli bir kaynak olarak, dört dilde (Türkçe, Kürtçe, Arapça ve İngilizce) web sitesinden erişilebilir bir kaynak olarak ön plana çıkar.¹



Resim 2: Cinsel İstismarla Mücadelede Yetişkinlere Düşen Sorumluluklar ve Çocukların Bedensel Söz Hakları Kitapçığı- Kapak Poster

¹ <https://cinselsiddetlemucadele.org/wp-content/uploads/2022/01/CBSH-rv2-sida-web-small-1.pdf>



Resim 3: Program Kapsamında Üretilmiş Kitap Ayracı Örneği

b. Etki Değerlendirme Raporu Hakkında

Okumakta olduğunuz etki araştırması raporu kapsamında Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın 2019-2021 yılları arasındaki uygulamaları ve hedef kitlesine odaklanılmıştır. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği 2022 yılında, programın başlangıcından 2022 yılına kadarki döneme etki perspektifi ile bakmayı ve bu yılların bir değerlendirmesini yaparak etkisini en üst düzeye çıkarmayı, ilerleyen dönemin stratejisini oluştururken etki analizi sonuçlarından faydalanmayı hedeflemiştir. Bu amaçla bağımsız bir sosyal etki uzmanıyla çalışılarak 2019-2021 yıllarının etkisine odaklanan bir araştırma yürütülmüştür. Kısaca, okumakta olduğunuz bu raporla Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın 2019-2021 yıllarını kapsayan süreçte yarattığı etkiyi ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu amaçla raporda, öncelikle programın değişim teorisi hakkında bilgi verilmiş ve yürütülen araştırmanın çerçevesi ve kullanılan yöntemler aktarılmıştır. Ardından araştırma bulguları paylaşılmış ve son bölümde ulaşılan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Değişim Teorisi

Bir proje, program veya organizasyonun yarattığı etkiyi ortaya koymak için öncelikle yapılması gereken "Değişim Teorisi"nin oluşturulmasıdır. Değişim teorisi, proje/program kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin nasıl birbiriyle bağlantılı, birbiriyle neden sonuç ilişkisi kuran sonuçlar/değişimler ortaya çıkardığını ve bu sonuçlarla/değişimlerle nihai hedefe nasıl ulaşılacağını betimleyen bir yol haritası olarak düşünülebilir. Bu sebeple, etki analizinde atılacak ilk adım projenin değişim teorisini hazırlamak ve etki analizi boyunca değişim teorisine dönmektir. Başka bir ifade ile değişim teorisi bir projenin temel yapı taşlarının ve bunlar arasındaki ilişkilerin bir haritasını çıkartabilmemize olanak sağlar.

Çıktılar	Aktivite	Yöntem	Değişim (Sonuç) Göstergesi	Değişimler (Sonuçlar)	Nihai Hedef (Amaç)
"3 ÇBSH Yaygınlaştırma Atölyesi uygulandı. 75 meslek uzmanına ulaşıldı	Çocukların Bedensel Söz Hakları (ÇBSH) Yaygınlaştırma Programı	- Birebir görüşmeler - Odak grup toplantıları - Değerlendirme Anketi	- Davranışlarında değişiklik olduğunu belirten faydalancı oranı - Seminerleri yeterli seviyede uygulayan problemleri çözüme ulaşan katılımcıların (meslek uzmanları) oranı - Belediyeler koruyucu önleyici çalışmaları sürdürülebilir hale getirdi ve yaygınlaştırdı.	Cinsel/cinsel-leştirilmiş şiddete yol açan toplumsal algı ve pratiklerin dönüşümünde artış	Cinsel şiddetin ortaya çıkma-dan dönüş-türülmesi & önlenmesi
"124 ÇBSH yaygınlaştırma semineri uygulandı. 2623 kişiye ulaşıldı				Cinsel şiddetin olmadan önce önlenmesi için koruyucu önleyici çalışmalarda artış	

Tablo 1: Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı Değişim Teorisi

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın etki değerlendirme çalışmasının ilk adımı olarak da değişim teorisi çalışılmıştır. Bu aşamada derneğin halihazırda hazırlamış ve kullanmakta olduğu değişim teorisi baz alınmış ve etki değerlendirme çalışmasında da bu teoriden hareket edilmiştir.

Buna göre Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı ile ulaşmak istenen nihai hedef **"Cinsel şiddetin ortaya çıkmadan dönüştürülmesi & önlenmesi"**dir. Bu nihai hedefe ulaşmak için elde edilmesi beklenen sonuçlar (değişimler) ise **"Cinsel/cinselleştirilmiş şiddete yol açan toplumsal algı ve pratiklerin dönüşümünde artış"** ve **"Cinsel şiddetin olmadan önce önlenmesi için koruyucu önleyici çalışmalarda artış"**tır.

Bu sonuçların analiz edilmeye çalışıldığı etki araştırmasında baz alınan temel göstergeler ise şöyle sıralanabilir:

- Davranışlarında değişiklik olduğunu belirten faydalanıcı oranı
- Seminerleri yeterli seviyede uygulayan ve problemleri çözüme ulaştıran katılımcıların (meslek uzmanları) oranı
- Belediyelerde koruyucu önleyici çalışmaların sürdürülebilir hale getirilme oranı

Etki değerlendirme araştırmasında bu göstergelerin ortaya çıkıp çıkmadığı sorgulanmıştır. Bu sorgulamanın yürütülebilmesi için takip edilen araştırma soruları ise şöyledir.

- ÇBŞH yaygınlaştırma programına katılan meslek uzmanlarının gündelik hayatları, kendileri ve çevreleriyle etkileşimlerinde ortaya çıkan değişimler nelerdir?
- ÇBŞH yaygınlaştırma programına katılan meslek uzmanlarının mesleklerini yürütme kapasitelerinde ortaya çıkan değişimler nelerdir?
- Meslek uzmanlarının çalıştıkları kurumlar düzeyinde ÇBŞH konusunda atılan adımlar ve kurumlarda ortaya çıkan değişimler nelerdir?
- Meslek uzmanlarının yürüttüğü ÇBŞH yaygınlaştırma semineri katılımcılarında ortaya çıkan değişimler nelerdir?

Belirlediğimiz araştırma soruları, araştırma sonuçlarının kategorizasyonunda da takip edilmiştir. İlerleyen bölümlerde rapor, programla ulaşılan hedef kitlenin sayısal verilerine yer verildikten sonra, **"Kişisel Düzeyde Ortaya Çıkan Etki"**, **Mesleki Düzeyde Ortaya Çıkan Etki"** **"Kurumsal Düzeyde Ortaya Çıkan Etki"** ve **"Yaygınlaştırma Seminerlerinin Katılımcıları Üzerindeki Etki"** başlıklarını takip edecek şekilde planlanmıştır. Yukarıdaki araştırma sorularını analiz etmek için kullanılan araştırma yöntemlerine ise bir sonraki bölümde değinilecektir.

Araştırma Çerçevesi

Yöntem ve Sınırlılıklar

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın 2019-2021 yılları arasında yaratmış olduğu sosyal etkinin ölçüldüğü bu araştırmada, yaygınlaştırma atölyelerine katılan meslek uzmanlarına öncelikle yarı yapılandırılmış bir anket gönderilmiştir. 75 kişi ile paylaşılan ankete 16 kişi katılım sağlamıştır. Yaygınlaştırma programının etki araştırması kapsamında uygulanan ankette farklı soru türlerine yer verilmiştir.

2019-2021 yılları arasında programa dahil olmuş meslek uzmanlarına gönderilen ankete en yüksek katılım %46.7 oranıyla psikolojik danışmanlardan sağlanmıştır. Programa katılım oranlarının meslek gruplarına göre dağılımını sırasıyla %20 oranında sosyal hizmet uzmanları, %13.3 oranında klinik psikolog ve sosyologlar takip etmektedir. Katılımcıların %6.7'si ise farklı akademik arka plana sahip danışma merkezi koordinatörlerinden oluşmaktadır.

Anketin ardından derinlemesine birebir görüşmeler ve odak grup toplantıları ile 18 kişiye ulaşılmıştır. Bu görüşmeler, görüşmecilerin onayı dahilinde ses kaydı alınarak yapılmış ve görüşmeler deşifre edilmiştir. Görüşmeler, görüşmecilerin kimliklerini açığa çıkaracak hiçbir bilgiye yer vermeden, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) kapsamında raporda kullanılmıştır. Gerçekleştirilen odak grup ve derinlemesine görüşmeler sayesinde anketten sağlanan verinin yorumlanabilmesi kolaylaşmış ve program hakkında geniş çapta veri sağlanabilmiştir.

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı Etki Analizi 2019-2021

1. Sayılarla Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı ile 2019-2021 yılları arasında farklı meslek gruplarından uzmanlara ulaşılmıştır. Bu uzmanlar arasında ilk ulaşılan grup Şişli RAM işbirliği içerisinde Şişli bölgesinde çalışan ilkököl ve ortaokul psikolojik danışman ve rehber öğretmenleri olmuştur. İlerleyen yıllarda İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İstanbul'da bulunan çeşitli ilçe belediyelerinde görevli psikologlar, birim sorumluları, çocuk gelişim ve sosyal hizmet uzmanları olmak üzere farklı meslek gruplarından alan uzmanları atölyede yer almışlardır.

Ulaşılan meslek uzmanı sayısı/kurumu	Yaygınlaştırma Atölyesi Yılı	Yürütülen seminer sayısı	Toplam ulaşılan yetişkin sayısı
20/Şişli RAM (Rehberlik Araştırma Merkezi)	2019	6 seminer (2019) 8 seminer (2020) 11 seminer (2021)	128 kişi (2019) 162 kişi (2020) 530 kişi (2021)
20/İstanbul İlçe Belediyeleri	2019	10 seminer (2019) 10 seminer (2020-2021)	360 kişi (2019) 298 kişi (2020-2021)
29/İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi)	2020	79 seminer (2020-2021)	1145 (2020-2021)

Tablo 2: Sayılarla ÇBSH Yaygınlaştırma Programı

Etki değerlendirme çalışmasında odaklanılan sürece bakıldığında, yaklaşık 2 yıl süren pandeminin etkilerine rağmen, program 124 seminer uygulaması aracılığı ile 2623 yetişkine ulaşmıştır.

Ulaşılan yetişkinlerin sosyo-kültürel ve sınıfsal yapılarına bakıldığında ve eğitim düzeyleri incelendiğinde ise oldukça geniş bir katılımcı yelpazeyle karşılaşılır. Bu yanıyla programın meslek uzmanları aracılığıyla toplumun oldukça geniş bir kesimine temas ettiği söylenebilir. Bu noktada belirtmek gerekir ki etki analizine konu olan yıllar programın İstanbul merkezli yürütüldüğü yıllardır. Bugün program kapsamında İstanbul dışında da yaygınlaştırma atölyesi yürütülüyor olduğunun altını çizmek gerekir.

Yaygınlaştırma seminerleri meslek uzmanları aracılığıyla hem kendi kurumlarında oldukça farklı birimlere ve uzmanlara hem de işbirlikleri yürütülerek farklı kurumlara ulaşmıştır. Ayrıca veli grupları, mahalle çalışmaları ile kent sakinleri, açık çağrılarla karma gruplar da seminerlerin parçası olmuştur. 2019-2021 yıllarında gerçekleşen seminerlere topluca baktığımızda şöyle bir tablo ile karşılaşırız:

Uygulama Ekibi	Uygulamaların Dağılımı
Şişli Rehberlik Araştırma Merkezi	Yayınevleri Eğitim Kooperatifleri Çeşitli üniversitelerin PDR bölümleri Kuran Kursları Veli grupları İlkokul-Ortaokul-Lise eğitimcileri STK gönüllüleri RAM'lar
Şişli Belediyesi	İlgili müdürlükler Belediye faaliyet alanında yaşayan yetişkinler
Kadıköy Belediyesi	İlgili gönüllü evleri Sanat merkezleri Belediye faaliyet alanında yaşayan yetişkinler
Kartal Belediyesi	İlgili danışma merkezleri Belediye faaliyet alanındaki çeşitli ortaokul ve Liseler
Ataşehir Belediyesi	Kültür merkezleri Belediye Personeli Belediye faaliyet alanında yaşayan yetişkinler
Beylikdüzü Belediyesi	İlgili birimler
Sarıyer Belediyesi	İlgili birimler Mahalle eğitim faaliyetleri Belediye faaliyet alanında yaşayan yetişkinler

Uygulama Ekibi	Uygulamaların Dağılımı
Sarıyer Belediyesi	İlgili birimler Mahalle eğitim faaliyetleri Belediye faaliyet alanında yaşayan yetişkinler
Beşiktaş Belediyesi	İlgili birimler
Avcılar Belediyesi	İlgili birimler
Küçükçekmece Belediyesi	İlgili birimler
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İSADEM Birimlerinin bulunduğu her bölge (Başakşehir, Bağcılar, Esenler, Güngören, Zeytinburnu, Küçükçekmece, Sultangazi, Sultanbeyli, Gaziosmanpaşa, Fatih, Eyüp Sultan, Ümraniye, Bayrampaşa, Avcılar, Bahçelievler, Bakırköy, Kartal, Pendik, Sancaktepe)

Tablo 3: 2019-2021 Yaygınlaştırma Seminerlerinin Kurumsal Dağılımı

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi yaygınlaştırma seminerleri büyük oranda İstanbul olmak üzere Batman, Kırıkkale Bursa gibi illerde de yürütülmüş, etki alanını coğrafi olarak genişlemeye başlamıştır.

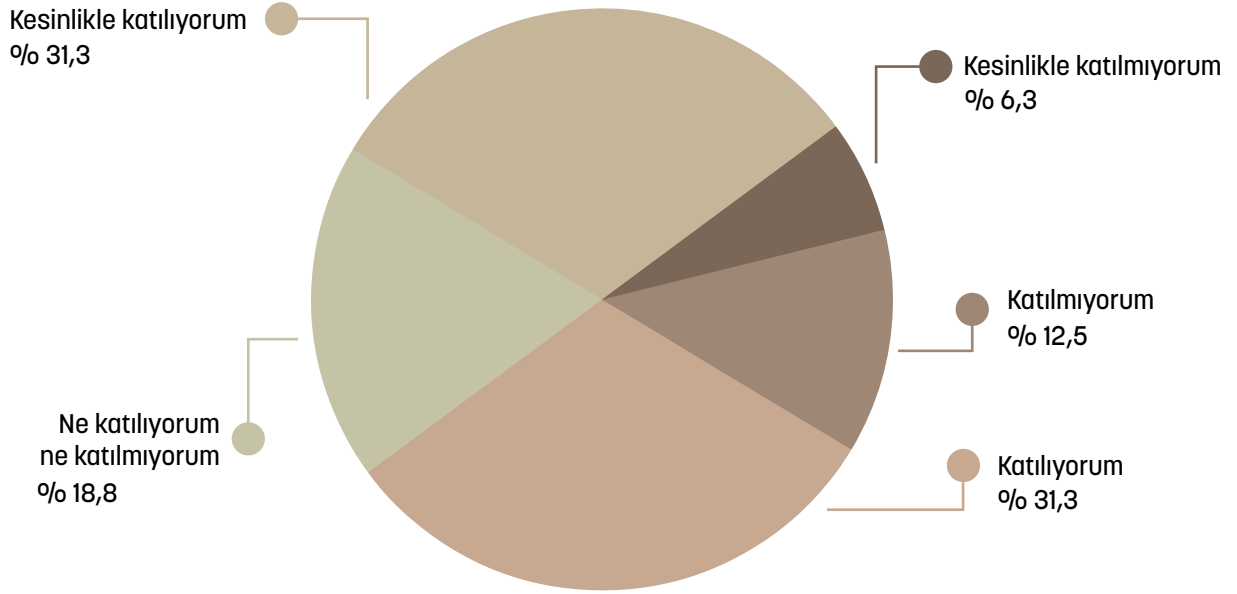
2. Kişisel Düzeyde Ortaya Çıkan Etki

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın en belirgin etki alanının meslek uzmanlarının kişisel yaşantılarında açığa çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır. Kişisel düzeyde açığa çıkan etki kendini en çok meslek uzmanlarının kişisel yaşantılarında temas ettikleri çocuklarla ilişkilerinde göstermektedir. Detaylarını aşağıda göreceğiniz gibi yaygınlaştırma seminerlerinin ardından meslek uzmanları çocuklarla ilişkilerini sorgulamakta ve tutumları kısmen değişime uğramaktadır.

2.1. Çocukla Kurulan İlişki ve Çocuk Algısında Değişim

ÇBSH Yaygınlaştırma Programı'na katılan meslek uzmanlarında görülen en kritik değişim, kendi çocuklarına, akraba ve yakın çevrelerindeki çocuklara yönelik tutumlarını programın etkisiyle sorgulamaya başlamalarıdır. Bunun sonucunda onlarda ortaya çıkan tutum değişimi çevrelerinde de bu konuda bir farkındalık oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Program ile çocuk algımı sorgulamaya başladım.



Grafik 1: CBSH Yaygınlaştırma Programı'nın Meslek Uzmanlarının Çocuk Algısı Üzerindeki Etkisi

Uygulanan sosyal etki araştırma anketine göre programa katılan meslek uzmanlarının %62.6'sının çocuk algılarını sorgulamaya başladığı görülmektedir, meslek uzmanlarının %18.5'i ise programın çocuk algılarını sorgulamaya etki etmediğini belirtmiştir.

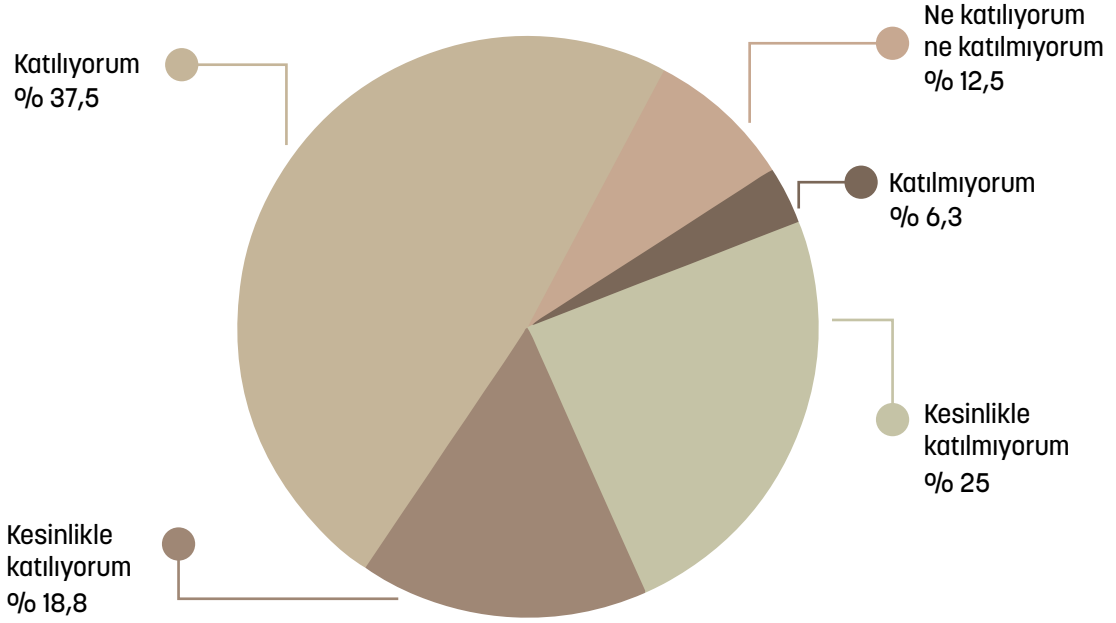


Benim açımdan çok kıymetli ve hiç silinip gitmiyor. Çünkü sürekli bunu uygulayabileceğim bir evrenim var, evde bekliyor yani beni. Her gün bildirmeye devam ediyor, zorlukları da oluyor ama beni motive eden en iyi şey bu teorik bilginin bana aktarılmış olması diyebilirim.



Bir de o dönem benim kaç yaşındaydım hatırlamıyorum ama herhalde o zamanlar 3-4 yaşında bir kızım vardı. Ona verdiğim eğitim ebeveyn olarak tabii ki bu eğitimle birlikte şekillendi. Yani tam da onun bunları zaten öğrenme yaşıydı. Etrafa verdiğim tepki de dönüştü. Benim kendi bakış açım da dönüştü ve bence hala dönüşmeye devam ediyor. Sonuçta sorguluyorum. Yani hem derste anlatırken, şey seminerde anlattıklarımızı sorguluyorum. Kendimi sorguluyorum, daha da dönüşüyor.

Program ile çocuklara yaklaşımında çocukların sınırlarını ihlal ettiğim davranışlar olduğunu fark ettim



Grafik 2: Meslek Uzmanlarında "Çocukların Sınırlarının ihlali" Konusunda Ortaya Çıkan Farkındalık

Programa katılan meslek uzmanlarının her ne kadar bir kısmı çocuk alanında deneyim sahibi olsa da çocukların sınırlarını ihlal ettikleri davranışlarını program sonrasında fark etmiş olmaları pozitif etki olarak ortaya çıkmaktadır. Meslek uzmanlarının %56.3'ü programın etkisiyle çocukların sınırlarını ihlal eden davranışlar sergilediğini fark ettiğini bildirmiştir.



Şimdi bir çocuğu severken ya da ne bileyim işte bir ortamda, eskiden olsa belki çok dikkat etmezdim ama şimdi acaba bu çocuk bana bir şekilde hayır diyor mudur diye sürekli aklıma bu soru geliyor. Sadece kendim severken değil, başka birisi benim olduğum bir ortamda bunu yaparken de sürekli çocuğu istemsiz bir şekilde gözlemlemeye başlamışım. Yani bunu fark ettim. Eskiden böyle değildi ama artık sürekli o gözlükle bakıp acaba bu çocuk bir şekilde hayır demek istiyor mudur diye bunu gözlemliyorum. Belki bazı durumlarda da fark edip bunu durdurduğum bile olmuştur yani, bendeki en önemli değişik bu oldu.



Aslında birçok şey benim de normalde yaptığım şeyler olduğunu fark ettim. Yani farkında olmadan ne bileyim işte, yani yeğenlerimin işte fotoğraflarını paylaşmak olsun, başka bir şey olsun. Eğitimde söz edilen birçok şeyi aslında ben uyguluyormuşum. Yani böyle basit gibi görünen şeyler ama belki işte o çocuğun kendi bedensel söz hakkını tanıması için yapmamız gereken şeylerin bazılarını yapmadığımı normalde fark ettim. O anlamda bir farkındalık açısından da iyi oldu. Böyle.

Yapılan görüşmeler ve uygulanan anket, söz konusu sorgulamalar meslek uzmanlarının özel yaşantılarında çocuğun bedensel söz haklarına dair yeni tutumlar geliştirmeye başladığını ortaya koymuştur. Yakın çevrelerinin çocuklarla temas etme davranışını genellikle, kültürel normlarla açıklayan meslek uzmanları, bu konu özelinde yakın çevreleriyle temas etmek için yeni mekanizmalar geliştirdiklerini aktarmışlardır. Ancak birçok meslek uzmanı, kendi aile bireyleri söz konusu olunca müdahale etmenin zorluğunu, hatta bazen imkânsızlığını da eklemişlerdir.



Annemlerle çok yakın oturuyoruz biz, onlar da mesela bu noktada. İşte öpelim, koklayalım. Temas bizim kültürümüzde çok önemli. Ben bunun faydalı da olduğunu düşünüyorum işin açıkçası. Yani belirli izinler, belirli onaylar alındıktan sonra temas iletisi zararlı değil. Yani ben şey demiyorum, sarılmaya gerek yok gibi düşünmüyorum, temas iletisinin önemli olduğunu düşünüyorum. Ama bunun belirli ritüellerle yapılabileceğini, belirli onaylarla yapılabileceğini savunuyorum. Zaten buna hassas davranıyorduk ama işin önemiyetini de bize tekrar hatırlatmak faydalı oldu. Biz de o eğitimle bunu tekrar güncellemiş olduk.

3. Mesleki Düzeyde Ortaya Çıkan Etki

Kişisel düzeyde görülen etkinin ardından, ikinci adım olarak programın meslek uzmanlarının profesyonel yaşantılarındaki etkisine bakılmıştır. Meslek uzmanlarının ilk olarak çocuğa yönelik cinsel istismarı önleme konusunda atılacak olan adımları daha iyi ayırt edebilir hale geldikleri söylenebilir. Öte yandan, çocuğun cinsel istismara ve ihmale nasıl açık hale geldiği ve bu konuda yetişkinlere düşen sorumlulukların neler olduğu konusunda profesyonel olarak güçlendikleri görülmüştür. Aynı zamanda, bir önceki bölümde de vurgulandığı gibi yeni kavramsal bilgilerle tanışıklık ve kavramsal farkındalık meslek uzmanlarının profesyonel deneyimlerinde pozitif bir etki yaratmaktadır. "Onay" kavramı ve cinsel istismar türlerine ilişkin yeni bilgiler edinen ya da farkındalık kazanan meslek uzmanlarının kendinden daha emin müdahale geliştirebildiği anlaşılmıştır.

3.1. Alana İlişkin Yeni Kavramlar Öğrenme ve Kullanmaya Başlama

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın yarattığı en belirgin pozitif etkilerden biri meslek uzmanlarının alana ilişkin kavramlar konusunda kapasitelerinin artmasıdır. Yapılan araştırma meslek uzmanlarının alandaki kavramların kullanımlarını programla öğrenerek, cinsel istismar ile ilişkilendirebildiğini göstermiştir. Öncelikle, bazı meslek uzmanları cinsel istismar uygulayan kişiden söz ederken "sapık" kelimesini kullanırken, program sayesinde daha hukuki ve nötr bir kavram olan "fail" kavramıyla tanışmışlardır.

”

Benim için de istismar ya da ihmalde bulunan kişiye işte “sapık” demek... Ben de mesela bir şey duysam, biri bana böyle bir şey anlatsa “sapık” derim hemen. Ama onların hukuki terimlerini kullanmak “fail” vb. Bunları öğrenmek bana iyi gelmişti. Bu kelimelerin elbette bir katkısı vardır. “sapık” ya da “canavar” demek değil de “fail” diyerek o hukuki dili kullanmaya başlamak benim öğrendiklerim arasındaydı. Onu öyle kullanmadığımı fark ettim. Ya da mağdur demek işte.

Ayrıca, bazı meslek uzmanlarının cinsel organ isimlerinden “vulva” kelimesinin anlamını yeni öğrendikleri, bazı meslek uzmanlarının ise daha önce “vulva” kelimesini bildikleri ancak hangi bölge için kullanıldığını bilmedikleri görülmüştür. Vulva kelimesinin kullanımını kavramak katılımcıların kendi bedensel farkındalıklarını da güçlendiren bir etkiye sahip olmuştur.

”

Bana en çarpıcı benim için en çarpıcı yer orasıydı ya ben kendimi 34 yaşında ben öğrendim. Yani “vulva” ismini bilmiyordum. Gerçekten bu çok üzücü bir şey. O yüzden de verdiğimiz [yaygınlaştırma semineri] kişiler de insanlar da bilmiyordu. Onlar da şaşırıyorlar. Öyle söyleyeyim.

Söz konusu kavramların cinsel istismar ile ilişkisini kuran alan uzmanlarının, mesleki anlamda müdahale kapasitelerinin de arttığı söylenebilir. Meslek uzmanlarının kazanmış oldukları kavramsal farkındalık/bilgi, çocuğa yönelik cinsel istismarın önlenmesi adına takip edilen adımları sağlamlaştırmakta, koruyucu-önleyici yaklaşımlarını geliştirmektedir.

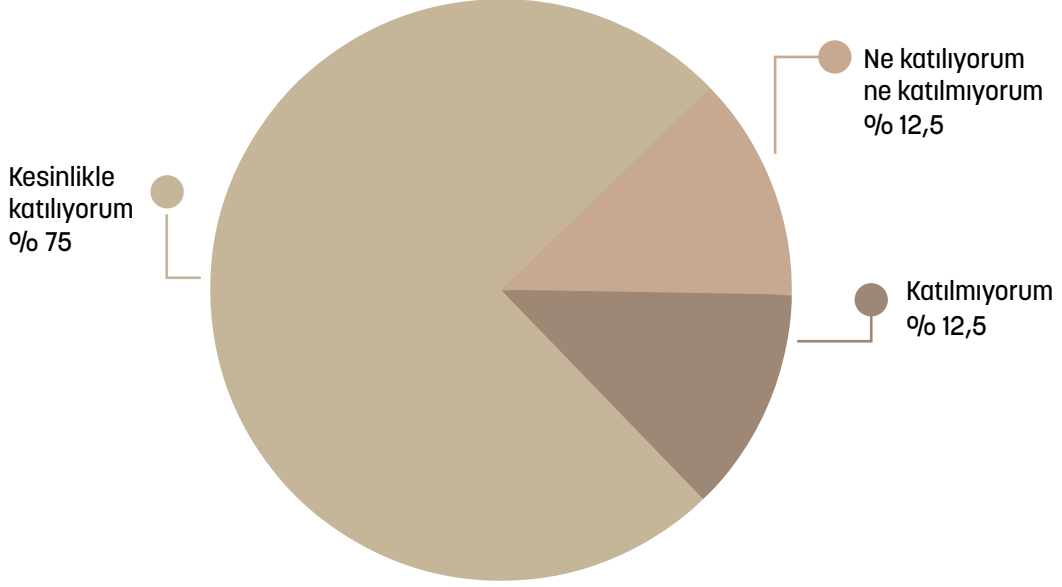
”

Hani cinsel organları cinsel organ nasılsa öyle adlandırdığımızda bu çocukların daha az cinsel tacize uğradığını söylüyor olmak. Eee bu bence herkesi çok etkiliyor. Çünkü gerçekten bildiğimiz bir şey değil. Bizim ülkemizde cinsel sağlık eğitimi yok okullarda evet ya da veriliyorsa da utanarak sıkılarak ben hatırlıyorum.

3.2. Bedensel Söz Haklarına İlişkin Kavramların Çocuklar İçin Nasıl Karşılık Bulduğunu Fark Etme

Gerçekleştirilen sosyal etki araştırmasının ortaya koyduğu verilerden yola çıkarak, çocuk alanında akademik ve profesyonel deneyime sahip meslek uzmanlarının çocuğun bedensel söz haklarına ilişkin kavramlar konusunda güçlendiği görülmüştür. Bu konudaki farkındalığın oluşmasına katkı sunan etmenlerden bir tanesi de konunun hukuki boyutuyla ele alınması olabilir. Hukuk alanından gelmeyen meslek uzmanları için çocuğun bedensel söz haklarının neler olduğu, bu hakların ne gibi yasal dayanakları olduğu ve herhangi bir istismar durumunda izlenmesi gereken hukuksal adımlar konularında programın pozitif etkisi olduğu düşünülmektedir.

Program ile çocukların bedenleri üzerindeki söz haklarının
neler olduğu konusunda kapsamlı fikir edindim.



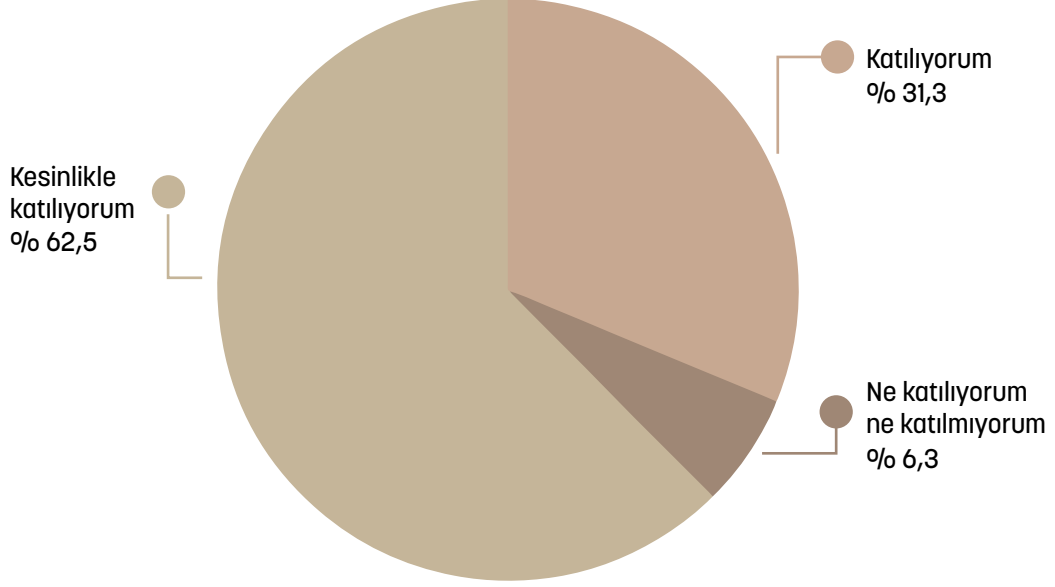
Grafik 3: Çocukların Bedensel Söz Haklarına Dair Farkındalık

Programa katılan meslek uzmanlarının %87.5'i programın etkisiyle çocukların bedensel söz haklarına dair kapsamlı bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Program sonrasında bu konuda herhangi bir farkındalık kazanmadığını iddia eden hiçbir meslek uzmanı bulunmamaktadır.

Yüksek lisans tezim de travma üzerineydi ve istismar boyutuyla ilgileniyordum ama. Daha doğrusu belediyeye daha önce istismar konusunda eğitim veriyordum ama bu daha çok cinsel istismarla sınırlı kalıyordu. Ve hani Türkiye'de de bence istismar deyince daha çok böyle cinsel istismar konusu akla geliyor. Hemen böyle bir istismar edilen, istismarcı, cinsel istismar, işte medyadaki o bütün böyle görseller istismar üzerinden o geliyordu ve ben de bu konuda çalışıyordum açıkçası. Ama daha sonra çocukların bedensel söz hakkı, bence benim de orada yeni tanıdığım bir başlık, yani çocukların bedensel söz hakkı, ne diyoruz burada, istismar bunun bir boyutu ama sadece istismarı kapsamıyor.

Çocuğa bakış açım ya da bugüne kadar hiç sorgulamadığım şeylerle ilgili değişiklikler oldu. Mesela erkek çocuklarının sünnet olması eşittir genital sakatlama denildiğinde bu böyle "aa evet doğru. Evet aslında böyle bir hakkımız yok yani çocukların üstünde" gibi bir açılımım oldu.

Program ile onay kavramının çocuklar söz konusu olduğunda nasıl karşılık bulduğunu öğrendim.



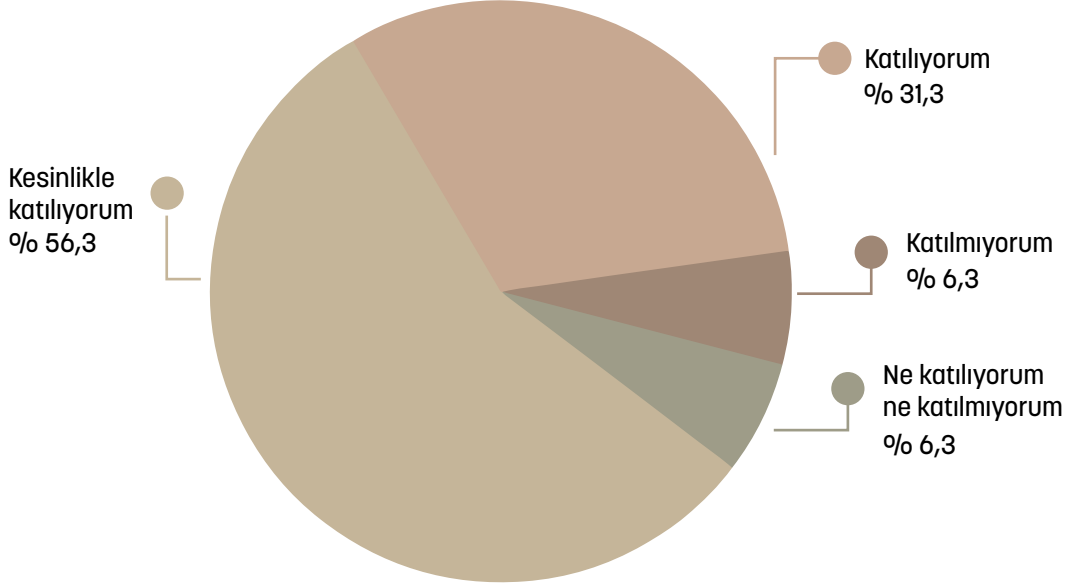
Grafik 4: Çocuklar için onay kavramı hakkında bilgi sahibi olma

Meslek uzmanları, ÇBSH Yaygınlaştırma Programı'nın etkisiyle onay kavramının çocuklar söz konusu olduğunda nasıl işlediğini fark etmişlerdir. Bedensel sınırların ihlalinin önüne geçebilmek bağlamında onay kavramının önemini fark edilmesi meslek uzmanlarının profesyonel yaşantıları bakımından önemlidir. Ulaşılan sonuçlara göre onay kavramının çocuklar söz konusu olduğunda nasıl karşılık bulduğunu öğrendiğini belirten meslek uzmanlarının oranı %93.8'dir.



İlk başta demiştim zaten kendim de bazı şeyleri yapıyordum farkında olmadan diye. Çok basit olduğunu düşündüğüm şeyleri artık -biraz daha- dikkat eder buluyorum kendimi. İşte en basitinden yine işte yeğenimin fotoğrafını paylaşacağım zaman bile ondan izin alıyorum. Hatta paylaşmamaya çalışıyorum mümkünse.

Program cinsel istismarın yalnızca temasla gerçekleşmediğini fark etmemi sağladı.



Grafik 5: Cinsel İstismar Türlerine Dair Farkındalık

Programın ana hedeflerinden biri de cinsel istismarın gerçekleşme şeklinin “sadece fiziksel temasla” olduğu mitini değiştirmektir. Bu bağlamda anket sonuçlarına bakıldığında katılımcıların %87,6’sı cinsel istismarın, psikolojik, ekonomik, cinsel boyutları konusunda farkındalık geliştirmişlerdir.



... [T]oplum o kadar çocuklar üzerinde zorbaca hareketler yapıyormuş ki ben kendi farkındalığım dışında, önce çalıştığım kurum, işte bu her yerde çocuk görsellerinin kullanması, sosyal medyadaki çocuk paylaşımları bu instagram anneleri. Ondan sonra firmaların sevimli, güzel, mavi gözlü sarışın bebekleri, aynı fit vücutlu kadınlar gibi tek tip bir güzel bebek çirkin bebek yok mesela.

Yaygınlaştırma programının meslek uzmanlarını çocuklar için onay kavramı ve bedensel söz haklarına ilişkin kavramların nasıl işlerlik kazandığı konusunda güçlendirdiğinin önemli bir göstergesi de meslek uzmanlarının bu alanda kendi inisiyatifleri ile çalışmalar ortaya koymaya başlamasıdır. Bu konuda önemli bir örnek programın 2019 yılı katılımcılarından bir meslek uzmanının hazırlamış olduğu “Sor Bana” isimli kitaptır. Kitabın temel mesajı olan çocukların birey olarak görülüp bedensel sınırlarına saygı duyulması yaygınlaştırma programının hedefleriyle güçlü bir bağ taşımaktadır. Ayrıca kitapta, çocuğun birey olma yolculuğunun çocuğun gözünden aktarması, programın merkezi kavramları olan çocuklar için onay ve bedensel sınırları somutlaştırması adına önemlidir.

”

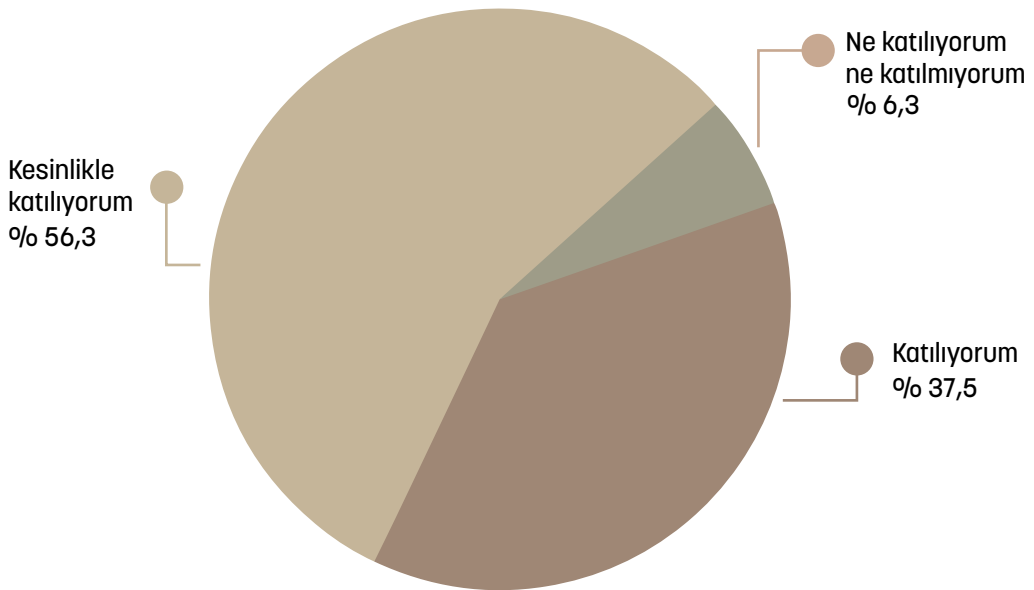
Bir de işte bu çocuğun bedensel söz hakkı ile ilgili bir kitap, çocuk kitabı, resimli çocuk kitabı yazdım. Yani en sık çalıştığım alan şu ara “çocuğun bedensel söz hakları”, editör de “Aa çok güzel olur bu konuda yazmayı bir düşünün” dedi. O ordan onu söyleyince ben acaba yapabilir miyim? Haddim mi? öyle mi? Böyle mi ? Derken bir şeyler karalamaya çalıştım. Onlar da beğendi.



Resim 4: Sor Bana Kitap Kapağı

3.3. Yetişkin Algısı/Yaklaşımında Bedensel Söz Haklarının Nasıl Ele Alındığının Sorgulanması

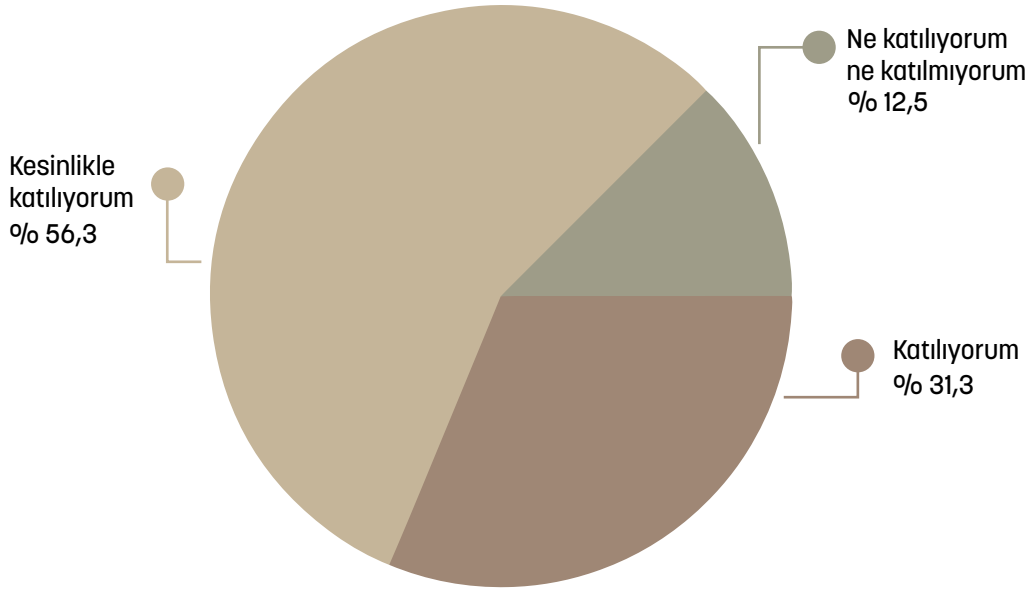
Program çocuğa yönelik cinsel istismarın önlenmesinde yetişkinlerin sorumluluklarını fark etmemi sağladı.



Grafik 6: ÇBSH Yaygınlaştırma Programı ve Cinsel İstismarın Önlenmesi

ÇBSH Yaygınlaştırma Programı'na katılan meslek uzmanlarının, cinsel istismarın önlenmesinde yetişkinlerin sorumluluklarına dair farkındalıkları onları mesleki anlamda da güçlü kılmaktadır. Çocuğa yönelik ihmal, istismar ve çocuk hakları ihlali bağlamında yetişkinlerin sorumluluklarını fark eden bir meslek uzmanı, çalışmalarını koruyucu önleyici politikaları üretip sürdüreceğ şekilde icra edecektir. Bu açıdan bakıldığında meslek uzmanlarının %93.8'lik bir oranla neredeyse tamamına yakını yetişkinlere düşen sorumlulukları fart ettiğini belirtmiştir. Sosyal etki anketinin bu sorusuna negatif yanıt veren hiçbir meslek uzmanı bulunmamaktadır.

Program ile toplumdaki yaygın çocuk algısının, çocuğu nasıl istismara daha açık hale getirdiğini fark etmeye başladım.



Grafik 7: Toplumdaki Yaygın Çocuk Algısı ve İstismar İlişkisini Fark Etme

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'na katılan meslek uzmanlarına toplumdaki yaygın çocuk algısının çocuğu istismara nasıl daha açık hale getirdiğine dair görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların %87.6'sı atölyenin etkisiyle toplumdaki yaygın çocuk algısı ile çocuğun istismara daha açık bir hale nasıl geldiğini fark etmeye başladığını ifade etmiştir. Bu konuda ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında atölyeye katılım sağlayan meslek uzmanlarının olumsuz herhangi bir yanıt vermedikleri görülmektedir.



Bazı araştırma bilgileri paylaşıldı mesela benim haberim yoktu. Bu cinsel istismarı önlemeye yönelik onlarla ilgili bilgi edindim. Mesela bu tarz araştırmalar oldu ve sonuçlarının bu olduğuna dair şöyle diyebilirim, genel olarak eşitlik konusunda toplumsal yapımız konusunda daha çok bilgilendim ve çocukları da bunu nasıl verebileceğimiz ya da nasıl öğretmemiz gerektiği ile ilgili daha çok ipucu aldım.



Şöyle ki temel ana temasından yola çıkarak söylüyorum, evet hepimiz değerli bireyleriz ve çocuklar da değerli. Ben zaten çocuk gelişimci, çocuklarla yıllardır çalışan biriyim ama çocukların bedenleri üzerinde söz sahibi olması ve kendilerini korumaları açısından daha da çok bilgilendim ve bu konunun gerçekten çok ciddi boyutlara olabileceğini, bu eğitimle daha çok gördüm. Cinsiyet kavramının çok üzerine basılmaması gerektiği, hani çocukların kız çocuğu olarak çok ayrımının net yapılmamasının daha sağlıklı olduğu hani eşitliğe yormak... Çünkü genel olarak kültürümüzden dolayı bu ayrımı yapabiliyoruz. Bazen insan olarak ama bunda bu eğitimle birlikte daha net görmüş oldum ve daha çok dikkat ediyorum bu konuda. Özellikle çocukların sosyal medyada ya da bir görsel üzerinde fotoğraflarının paylaşılmaması.

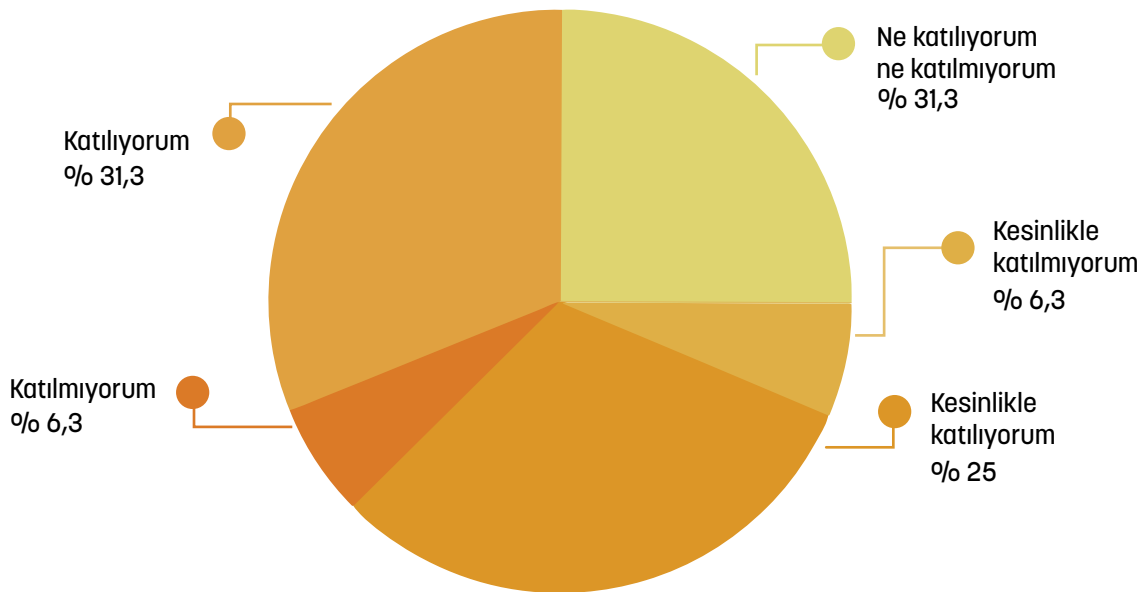
Kurumsal Düzeyde Ortaya Çıkan Etki

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın etkisini incelediğimiz bu bölümde kurumlarda ortaya çıkan değişim anlaşılmaya çalışılmıştır. Meslek uzmanlarına yönelik yaygınlaştırmanın etkisiyle kurum politikalarında değişimler ortaya çıkmaya başlamış ve bunu yaygınlaştırmaya katılmayan meslek uzmanlarının konuya dair ilgisinin artması izlenmiştir. Bu iki yönlü değişim, kurum içinde çocukların bedensel söz hakları konusunda bilgi ve farkındalığa dair sürekliliğin sağlanmasına katkı yapan bir faktöre dönüşmüştür. Bu noktada kurum atmosferine çocukların bedensel söz hakları kavramlarının ve yaklaşımının yerleşmeye başladığından söz etmek mümkündür.

4.1. Kurumda Çocukların Bedensel Söz Hakları Gündeminin Oluşması

Uygulanan sosyal etki anketinde programa katılan meslek uzmanlarına kurum içinde düzenlemiş oldukları seminerlerin, kurumun çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler geliştirip geliştirmediğine olan katkısı sorulmuştur. Programı kurum içinde yaygınlaştıran meslek uzmanlarının %56.3'ü bu konuda pozitif yönlü bir gelişime işaret etmiştir.

Kurum içinde yürüttüğüm ÇBSH seminerleri çalıştığım kurumun çocuklara yönelik koruyucu önleyici çalışmalar konusunda politika geliştirmesine katkıda bulundu.



Grafik 8: Programın Kurumun Koruyucu-Önleyici Politikalar Geliştirmesine Etkisi

Belediyeler gibi yaygınlaştırma kapasitesi yüksek kurumlarla çalışmak, programın mesajlarının toplumun farklı kesimlerine ulaşabilmesi açısından oldukça önemlidir. Kurumlar hem ilgili birimlerin yıllık programlarına ÇBSH seminerlerini dahil ederek hem de yürüttükleri kampanyalara ÇBSH'nin mesajlarını dahil ederek önemli bir etki yaratma gücüne sahiptirler. Belediyelerle kurulan bu işbirlikleri sonucu yaygınlaştırma programının temel mesajlarının görünürlük ve yaygınlık kazandığı iddia edilebilir.

Bu konuda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin İstanbul Aile Danışmanlık ve Eğitim Merkezleri'nde (İSADEM) görevli meslek uzmanları ve birim sorumlularının yaygınlaştırma atölyesine katılımları önemli bir girişimdir. İSADEM'ler bulunduğu ilçe sınırlarında ikamet eden her yaş grubuna erişme gücü yüksek birimlerdir. Bu özellikleri itibarıyla ÇBSH Yaygınlaştırma Programı'nın mesajlarını toplumun farklı kesimlerine iletmekte etkili olmuşlardır.

Bu konudaki bir diğer önemli örnek ise Şişli Rehberlik Araştırma Merkezi bünyesinde kurulan İstismarla Mücadele Komisyonu'dur. Yaygınlaştırma programı katılımcısı meslek uzmanlarının kuruluşunda yer aldığı bu komisyon bünyesinde çocukların bedensel söz hakları konusunda atölyelere katılmış psikolojik danışmanlar görev almış ve çocuk atölyeleri düzenlenmiştir.



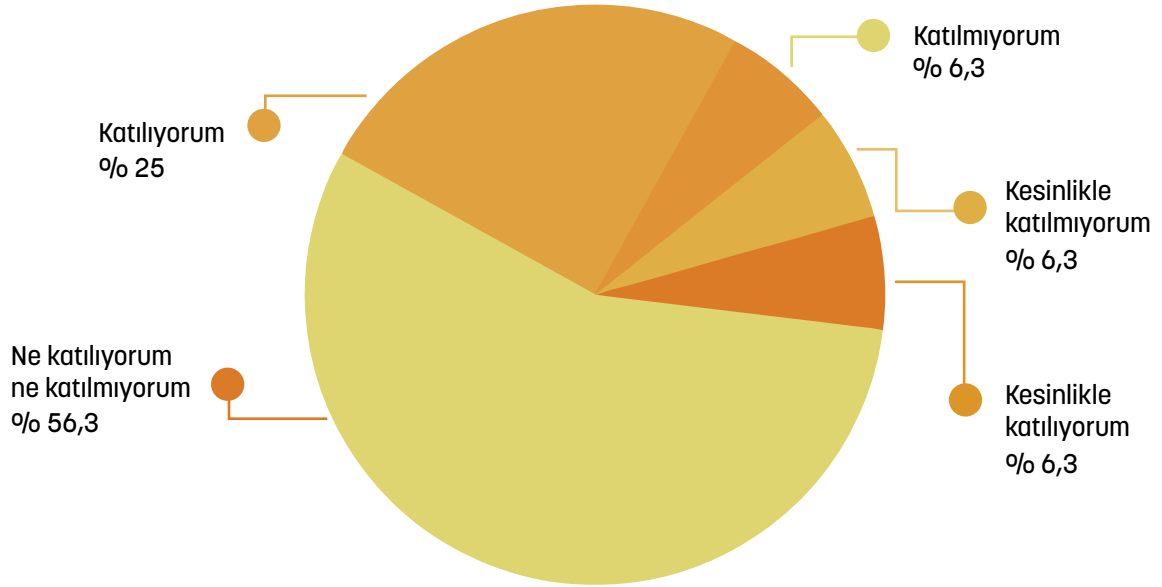
Sonrasında, işte Şişli RAM'da şey kurduk, onu hatırlıyorum, pandemiden hemen önceki birkaç ay önce, istismarla mücadele komisyonu. Ona beni aldılar. Tabii bu konuda eğitilmiş olduğumuz için ve o bedensel söz hakkı ile ilgili diğer eğitim alan rehber öğretmenleri aldılar ve biz beraberce aslında bir çocuk atölyesi hazırladık.

Belediyelerin çocukların bedensel söz haklarına ilişkin mesajları geniş kitlelere ulaştırma, bu mesajları kamusallaştırma gücüne son bir örnek ise 2021 yılında yürütülen ortak billboard ve sosyala medya kampanyasıdır. 2021 yılının 23 Nisan'ında Kadıköy, Sarıyer, Şişli, Ataşehir ve Avcılar Belediyeleri dernek ekibi ile beraber çocukların bedensel söz haklarını temel alan bir billboard kampanyası yürütmüştür. Kampanya kapsamında eş zamanlı olarak hem ilçe belediyelerine ait belli billboardlarda hem de sosyal medya hesaplarında "Çocukların Bedensel Söz Hakları Vardır" sloganıyla ortak afiş ve mesajlar paylaşılmıştır.



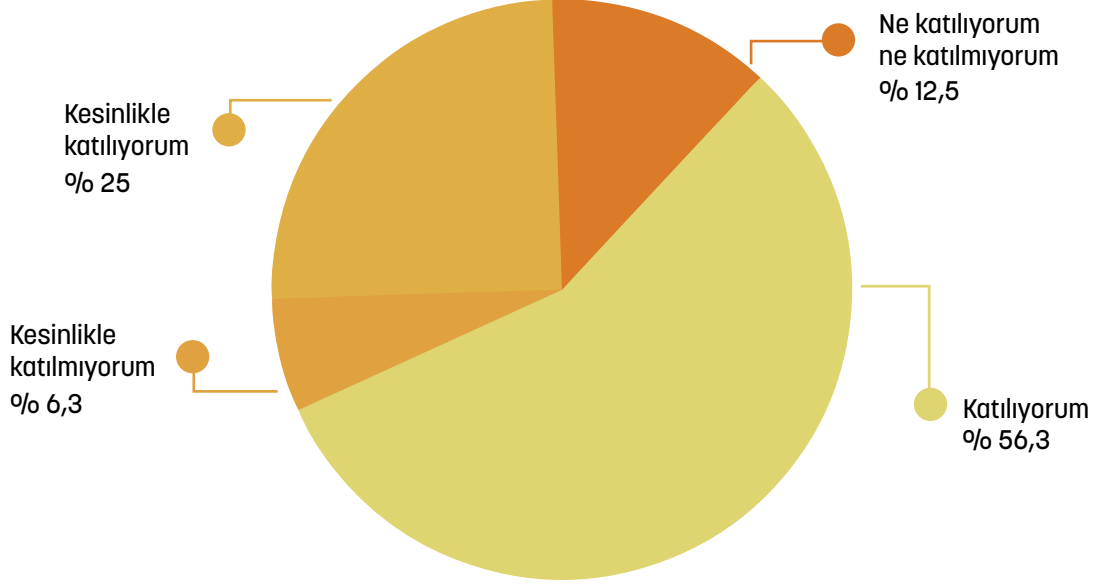
Resim 5: Ortak Billboard Kampanyası Afişi

Kurum içinde yürüttüğüm ÇBSH seminerleri kurumda çalışan diğer kişilerin çocuklara yönelik koruyucu önleyici yaklaşım konusunda proje/atölye/etkinliğe katılmaya başlamasına katkı sağladı



Grafik 9: Programın Kurumdaki Diğer Meslektaşlara Etkisi

Kurum içinde yürüttüğüm ÇBSH seminerleri kurumda çalışan diğer kişilerin çocukların bedensel söz haklarına ilgisini/konuya dair farkındalığını artırdı.



Grafik 10: Programın Kurumdaki Diğer Meslektaşlara Etkisi

Bunun yanı sıra programın kurumsal düzeyde etki yarattığının bir diğer göstergesi ise yaygınlaştırma atölyesine katılmayan kurum çalışanlarının da konuya yönelik ilgisinin artmasıdır. Yaygınlaştırma semineri düzenleyen meslek uzmanlarının %31.3'ü diğer meslektaşlarının bu konuda düzenlenen farklı proje/atölye/etkinliğe katılım gösterdiğini bildirmiştir. Öte yandan, kurumdaki meslektaşlarının çocuğun bedensel söz haklarına ilişkin ilgilerinin arttığını belirten meslek uzmanlarının oranı %81.3'tür.

Bu bağlamda iyi örneklerden birisi de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde meslek uzmanlarının yaygınlaştırma atölyesinden sonra kurum içinde, daha kısa süreli, yaygınlaştırma atölyeleri düzenleyerek meslektaşlarını bu alanda kolaylaştırıcılar olmaları yönünde desteklemesidir. Kurum içinde konunun hassasiyetle ele alındığının önemli bir göstergesi olan bu girişim kurum içindeki kolaylaştırıcı sayısını da artırmıştır.

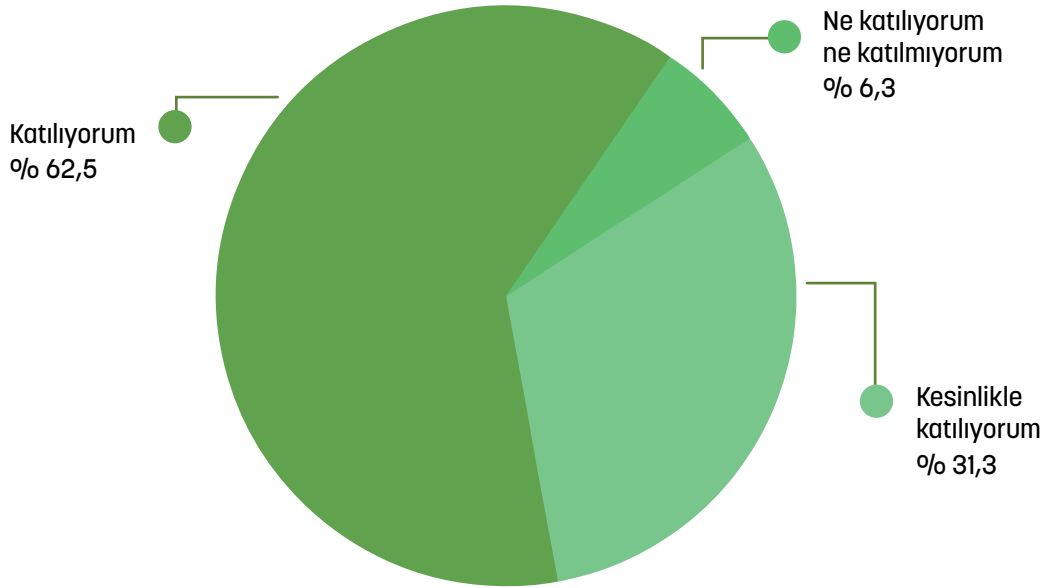


Listede genel olarak bu atölyeye katılan kişiler çok rotasyona uğrayan kişiler yani birim sorumlusu olup daha sonra başka görevlere gidebilecek arkadaşlardı. Birim sorumluları sahada "eğitim" verebildikleri için onların bu atölyeye katılıp kendi çevrelerine yaymasının daha iyi olacağını düşünmüştü liste oluşturulurken. Bundan dolayı tek elden hani her birimden tek kişi sorumlu olarak gelsin, bu uygulayıcı atölyesine katılsın ve amaç zaten yaygınlaştırmaktı.

Yaygınlaştırma Seminerlerinin Katılımcıları Üzerindeki Etki

Programın etkisinin değerlendirildiği bu araştırmada, yaygınlaştırma seminerlerine katılım sağlayan kişiler ve gruplar üzerindeki değişim, yine meslek uzmanlarının gözlem ve deneyimleri üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır.

Yürüttüğüm ÇBSH seminerlerinde katılımcılardan çocukların bedensel haklarının ihlaline dair kendi yaklaşımlarını sorgulamaya başlayanlar oldu.



Grafik 11: Katılımcılarda Çocuğun Bedensel Söz Hakları Farkındalığı

Programa dahil olan meslek uzmanlarına, yaygınlaştırma seminerleri esnasında katılımcılarda gözlemlemiş oldukları etkiye dair göstergeler sorulmuştur. Meslek uzmanlarının %93.8'i katılımcıların çocuğun bedensel haklarının ihlaline ilişkin kendi yaklaşımlarını sorgulamaya başladıklarını gözlemlemiştir. Bu konuda meslek uzmanlarından olumsuz bir yanıt alınmamıştır.

”

Şöyle ki, ben de mesela konuya girişiniz ve çok da büyük bir alanda olmayaşımızın çok etkili olduğunu düşünüyorum. Yani daha samimi bir ortam oluyor, daha güvenli hissediyorlar. Bir de biz aslında çok da konuşulmayan fakat çokça hayatımızın içindeki bir konudan bahsedeceğiz deyince, evet bir saniye, biz de bunun içerisindeyiz gibi bir yerden devam ediyorlar. Bir de hani üstüne kapatmaya çalıştığımız bazı kelimelerden bahsedince ya da kendi hayat deneyimlerine çarpacak konulara değindiğimizde çok daha fazla böyle, mimiklerinde, ifadelerinde, bakışlarında daha çok onu hissettiğimi düşünüyorum. Kişisel olarak yani kendilerini, kendi deneyimlerini sanki hissediyorlar ve onunla geçiriyorlar bize ve oradan ayrılırken de “iyi ki bu konulara değiniyorsunuz”. Hani “iyi ki bu çalışmayı yaptınız.” gibi geri bildirimler alıyoruz. O iyi hissettiriyor, her zaman.

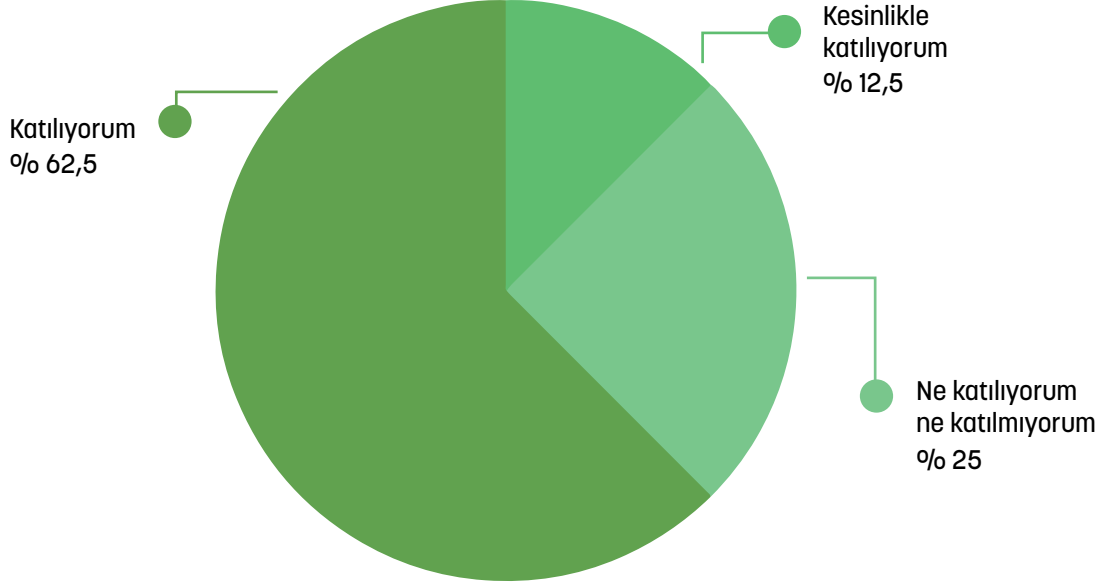
”

Açıkgası ben her cinsiyetten kesime seslendim. Her eğitim düzeyinden bir kesime seslendiğim olmuştı. Her yaş grubundan. 18 yaş üstü birçok gruba- işte 50’lili, 40’lı, 30’lu, 20’li yaş grubuna. Birçoğundan ben olumlu tepki aldım. Yani bunların daha çok konuşulması gerektiğini, topluma aktarılması gerektiğini [anladım]. İlk başta belki tepki alınız diye düşünüyorduk biz de arkadaşlarla ama toplum ya da katılımcılar diyelim eğitime büyük bir olumlu tepki gösterdiler. Orada paylaşılan bilgileri benimseyip doğru bulduklarını belirttiler.

”

Geri dönüşler gayet güzeldi. Bilmiyorduk “bunun doğrusu buymuş”, “böyle yaparsak daha iyi” şeklinde geribildirimler aldık. Ve şu da var toplumda bu eğitimlerin haricinde şunu da gözlemlemiştım; artık bilinç seviyesi gerçekten bu konuda yavaş yavaş yükselmeye başlamıştı. Çocuklara - annelerinin yanında bile- seni öpebilir miyim diye izin almak. Onu bile aileler yavaş yavaş öğrenmeye ve içselleştirmeye başlamıştı o izin ve onay olayında. Bu da sevindiriciydi. Ama tabii eğitimi çok vermiş arkadaşlar kadar vakıf değilim.

Yürüttüğüm ÇBSH seminerleri, katılımcılardan tanık oldukları çocukların bedensel haklarının ihlaline müdahale etmeye başlamasını sağladı.



Grafik 12: Katılımcıların Çocuğun Bedensel Haklarının İhlaline Müdahalesi

Yaygınlaştırma seminerlerinin katılımcılar üzerindeki etkisini gözlemleyen meslek uzmanlarının %75'i çocuğun bedensel haklarının ihlallerine katılımcılar tarafından müdahale edilmeye başlandığını belirtmiştir. Geriye kalan meslek uzmanları bu konuda kararsız görüş bildirmiştir. Bu konuda hiçbir etki gerçekleşmediğini söyleyen meslek uzmanı bulunmamaktadır.



Onun dışında sessiz kalmayın kısmı, o kısım biraz daha sonlara doğru geliyor. Yaklaşık bir 45 dakikanın sonunda, 1 saate doğru giderken tam o kısım geliyor ve orada kalabalığın bir bütünleşmiş olduğunu, katılımcının bütünleşmiş olduğunu hissediyorum bu konu etrafında. Evet ses çıkartmalıyız tarzında ondan önce de şey miti vardır ya işte elalem ne der? Elalem ne der kavramının üzerinde duruluyor ve ne güzel ki bu ses çıkartalım mesajımız o elalem ne der kavramını biraz parçalayabiliyor. Bu da olumlu noktalardan bir tanesi. Ama ben katılımcılardan konu genelinde pozitif mesajlar aldım, itiraz eden de var mıydı? Vardı illaki ama bu bir elin parmaklarını geçmeyecek boyuttaydı yani çok şöyle diyeyim %99 olumlu tepkiler almışım.

55

Ben şöyle bedensel söz hakları ile tanışmamış olurdum kavram olarak. Şu böyle bende bir aydınlanma, bir aydınlatma yaratan süreç şu oldu, eğitimlerin birinde katılımcı şunu paylaştı, hani şey sordum? Hani bu eğitimden ne kazandınız? Hani ne paylaşmak istersiniz? Kadın şunu söylemişti "Ben bu eğitimi çok yararlı buldum ve şunu fark ettim, biz çoğu eğitimlerde ya da medyada ya da işte günlük yaşantımızda şunu yapıyoruz, hep çocuklarımızı istismar acılardan korumayı öğretiyoruz. Sanki hiç istismarcıyı biz yaratmıyormuşuz gibi ve ben bu eğitimde şunu öğrendim, aslında istismarcıyı da biz yaratıyoruz, uzaydan gelmiyorlar ve ben bu eğitimle bir istismarcı yaratma konusunda bir şeyler öğrendim." dedi ve bu benim için çok önemliydi. Hakikaten de ben de şunu fark ettim, hep böyle kendinizi korumaya ya da çocukları böyle korumaya çalışıyoruz istismarcılarının sanki uzaydan geliyorlarmış gibi. O yüzden katılımcının bu paylaşım benim için çok değerliydi ve şey oldum ya evet, hani ben bu eğitimi bu yüzden seviyorumu bana orada öğretti.

5.1. Etki Göstergesi Olarak Katılımcılarda Ortaya Çıkan Direnç

Yaygınlaştırma seminerlerinde katılımcı profilindeki farklılıklar nedeniyle zaman zaman farklı geri dönüşler görülmüştür. Bu farklılıkları araştırmaya katılan uzmanlar kültürel farklar olarak adlandırmaktadır. Bu türden farkların bedensel söz hakları konusunda çeşitli dirençler açığa çıkardığı görülmüştür.

55

Yani şöyle şeyler oluyordu şimdi ben Zeytinburnu'nda çalışıyorum ve Zeytinburnu'nda evlerde genelde cümbür cemaat kalıyorlar, kayınvalide, kayınpeder, anne, baba, amca, yeğen ne kadar insan varsa. Genelde şimdi ben de yaklaşık 7 aydır bu eğitimi vermiyorum uzun bir süre oldu ve hani şöyle hatırladığım kadarıyla ufak tefek geri dönüşler aldım, aldığım geri dönüşler de şuydu; şimdi ben kayınvalidemle kayınpederimle kalıyorum diyor onların diyor sürekli çocukları öpmesinden rahatsızım, bunun da farkındayım ben çocuğuma, çocuğumun bedenine saygı duyuyorum ama onlar kucagina alıp, öpüp sevdiğinde, sıkıştırdığında onlara bir şey söyleyemiyorum. Çünkü kültür burada devreye giriyor. Kültürü aşabilirlerse, bu sefer eş faktörü devreye giriyor, kayınvalidesine ve kayınpederine aksi bir söylemde bulunsu evde yine kıyamet kopacak. Bu yüzden düzeni ve disiplini oturtamıyorum şeklinde geri dönüşler aldım. Benim aldığım geri dönüşler bu şekilde.

”

Bazen direnç konusunda şunu diyorlardı, işte diyor bayrama gidiyoruz mesela çocuğu, herkesi gidiyor herkesi öpüyor diyor. Herkesin diyor, bayramını kutluyor diyor “aa ne kadar sosyal bir çocuk” ama diyor bizimki diyor mesela şey yapmıyor, öpmek istemiyor diyor ve ben diyor, baskı yapıyordum diyor. Hani baskı değil de diyor şey, hani benim çocuğum niye öpüyor, benim çocuğum niye böyle asosyal gibi ortamlarda hani gidiyor mesela başka bir köşeye çekiliyor. Ama bunun diyor, şey aslında diyor. Çocuğa bir şekilde baskı yapıyormuşuz. Hani bunu ben yeni fark ettim diyenler oldu ama bir noktada da hâlâ bunu normal karşılayanlar da var. “Ne ya öpsün işte hani bu kadar da hani siz sanki biraz büyütüyorsunuz” böyle bunu direkt demiyorlardı ama hani “bunda ne var ya, hani şey çocuğum işte bayramda öpse işte amcalarını dedelerini hani bu benim de hoşuma gider, hani ne var ki bunda?” o direnci vardı yani bazı insanlar şey, “okey, hani ben bunu yeni anladım. Hani a dediğiniz güzel bunu ben kaptım” diyorlardı ama belli bir kesimin, belirli bir katılımcıların da hani biraz da siz büyütüyorsunuz. Bu, bu kadar da şey “şu söz hakkı değildir ya” demeye getiren birçok direnç noktası gördüm katılımcılarda. Ya da şey, “sosyal medyada paylaşırım yani çocuğun işte güzel anlarını paylaşıyorum. Hayatımın güzel noktalarını paylaşıyorum. O da benim güzel bir noktam hani niye bu kadar paranoyak düşünüyoruz?” orada hissettim onları.

”

Yani “Aşkim prensesim diye hitap etme meselesinde de çok mu abartıyorsunuz acaba?” Böyle düşünenler de vardı, bunu doğrudan söyleyenler de vardı. Tabii biraz önceki dediğim konuya geliyor yine hepsi bir bütünün parçası ve biz de o bütünü belki bir saatlik bir eğitimle veremeyeceğimiz için en çarpıcı yerleri veriyoruz. Anlatmak istediğimiz olayı belki tam net karşı tarafa geçiremiyor herhalde, bilmiyorum.

”

Çocukların şimdi öpme noktasında onay arayışına girmeleri. Çocuğu alacak şap şap öpecek. Çocuk da karşıda duracak çocuğu alacağım şap şap öpeceğim. Bu noktada biraz, o kadar da değil kısmını hissedebiliyordum. Sen anlatıyorsun ama o kadar da değil ben yine bunu yapacağım gibiydi. Çoğundan değil ama. Ya da bir gün şöyle bir şey yaşanmıştı. Kamuya açık alanlarda çocukların üstlerinin değiştirilmemesi gerektiğine dikkat çekmek gerekiyor... [anlaşılmıyor] anne benim eğitimimden çıktıktan sonra, çocuğu terliydi herkesin ortasında çocuğun kıyafetini çıkardı. Yani hani beş dakika önce ne konuştuk? Ben kime neyi anlattım? Ondan sonra dedim ki acaba ben mi bu işi başaramıyorum yani? Böyle bir durum da yaşanmıştı.

Öte yandan yaygınlaştırma seminerlerinde katılımcıların bazı konularda göstermiş olduğu direnç aslında negatif bir etki gibi görünse de, yapılan görüşmelerde bu direncin konuya yönelik bir ilginin ve sorgulamanın başladığına işaret ettiği anlaşılmaktadır.

İşte o sevgi davranışı var ya, hani o yanlış bilinen sevgi davranışı ve bu çok fazla aktarılıyor işte. Hani birilerinin sevmesi, çocuğumuzu sevmesi işte babaannenin, dedenin, amcanın falan çocuğumuzu sevmesi, işte onu öpmeye çalışması, çocuğun öptürmediği için huysuz olması. Bu huysuzluk değil, yani biz de zaten ikimiz de aynısını söyledik. Dedik ki bu lütfen bu konuda ısrarcı davranmayın. Hatta o hemen araya girdi, şeyi söyledi ama dedi, “ben ona özel bölgeyi öğretiyorum” zaten dedi. Bu çok tehlikeli. Yani onun tamamı, varlığı, hani her şeyiyle zaten çok özel. Ama özel bölge diye sınırlandırdığımızda, bu kez güvenli davranışın, güvensiz davranışın ne olduğunu ayırt edemeyecek. Buna yönelik bir şey değiştiremeyecek çocuk. Orada durdu, düşündü.

“Evet ya hakikaten ben de çok rahatsız oluyorum. Babaannesi öpüyor, anneannesi dedi öpüyor” diyenler oluyor. Erkek tarafı kadın tarafı değil de akrabaları için “Ben de çok rahatsız oluyorum, ben de istemiyorum ama nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum. Şimdi amcasına ayıp olacak, yanlış anlaşılır gibi olacak” gibi bir şey var. Aslında Yücel beyin dediği gibi hayatına etki etmesi bir anda bir dakikada pek mümkün değil ama Emre Bey’in dediği gibi de aslında bir kıpırdanış da var. Benim de böyle deneyimlerim çok oldu.

Meslek uzmanlarının profesyonel yaşantılarında zorluk yaşadıkları bu tür direnç anlarında kendilerini daha donanımlı hissetmeye ihtiyaç duyduğu ve derneğin onlarla paylaştığı kapsamlı içeriğin onları bu dirençle baş etme noktasında güçlendirdiği anlaşılmaktadır.

Zorlandığım kısım olarak şey olmuştu; sünnet kısmını konuşurken evet orada ben hem gerildim hem de gelenler. Gerçi aydın görüşlü insanlara verdim ama başka bir grupta yapsaydım acaba nasıl karşılanırdı? Ben hani bunu savunabilecek güçte miyim? Öyle bir [durum] vardı, kaygım vardı.



Orada da [yaygınlaştıma seminerinde] bu modülden öğrendiğimiz bir bilgiyi de kullanabiliyoruz zaman zaman. Bizim bilgi aktarmamız bizi de biraz rahatlattı. Beni de biraz rahatlattı. Sırtımı biraz daha bu derneğin eğitimine yaslayarak konuşuyor olmak gibi. Açıkçası oradaki bilgiler dinleyiciyi de rahatlatıyor. Yaşamda zorlandıkları anlarda, örneğin cinsel organların ismi. Burada katılımcılar birçok kelime buluyorlardır oraya, birçok kelime kullanıyorlardır. Orada biz mesela şu tavsiyeyi veriyoruz; bilimsel isimlerini öğretin çocuklarınıza. Veliler, büyükler bu noktada “Evet doğru aslında bak, bu büyük bir boşluktu. Evet biz o bilimsel isimlerle daha rahat anlatabiliriz” tarzında bilimsel bilgiye yönlendirilmesi ailelerin. Aynı zamanda aileler tarafından çocuklara verilen eğitimde bilimsel bilgilere başvurulması gerektiğinin tekrardan hatırlatılması güzel.

Sonuçlar

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı'nın 2019-2021 yıllarına odaklanan etki araştırması ile elde edilen bulgular bazı sonuçlara ulaşmaya ve programın iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirmeye olanak sağlamıştır. Ortaya çıkan sonuçlara ve geliştirilen önerilere aşağıda yer verilmiştir:

- Yaygınlaştırma atölyelerine katılan meslek uzmanlarının öncelikli olarak özel yaşantılarında pozitif yönlü bir değişim meydana gelmiştir. Kendi çevrelerindeki çocuklara yönelik bakış açılarındaki değişimi, bu çocuklarla kurdukları ilişkilerdeki tutum değişimleri izlemiştir. Programla birlikte öz farkındalıkları artan meslek uzmanları, çocukların sınırlarını nasıl ihlal ettikleri üzerinde daha çok durmaya başlamış ve bu doğrultuda yeni tutum ve davranışlar geliştirmişlerdir.
- Özellikle çocukların bedensel sınırları ve bedensel söz hakları konularında farkındalık kazanan meslek uzmanları, çocukların bedensel sınırları ve istismar arasında ve yetişkinlerin çocuk algısı ile çocuğun bedensel sınırları arasında ilişki kurmaya başlamışlardır. Bu bağlantısal düşünme becerisi ise meslek uzmanlarını profesyonel yaşantılarında güçlendirmiştir.
- Çocukların bedensel söz hakları alanına ilişkin bazı kavramlar ve olgular ile istismar arasında kurulan ilişki de yine belirgin şekilde açığa çıkan değişimlerdenidir. "Vulva" gibi cinsel organ isimlerinin yanı sıra "sünnet" gibi konuşulması tabulaştırılmış olguların kullanımı konusunda atölyeler sonrası meslek uzmanları daha donanımlı hale gelmişlerdir. Böylece bu kavramların çocuğun cinsel istismarıyla ilişkilendirilmesi adına önemli bir adım atılmıştır. Öte yandan, özellikle "vulva"nın doğru kullanımı meslek uzmanlarında kendi bedenlerine yönelik de önemli bir farkındalık yaratmıştır.
- Yaygınlaştırma atölyelerine katılan meslek uzmanları bu alana ilişkin güçlenmeye ihtiyaç duydukları diğer konuları da fark etmeye başlamışlardır. Atölye kapsamına ek olarak istismar durumunda atılacak hukuksal adımların neler olduğuna, benzer şekilde çocuk gelişiminin evrelerine dair daha detaylı bilgiye ihtiyaç duyduklarını atölyeler aracılığıyla fark etmişlerdir.
- Programın bir diğer etki alanı ise kurumsal düzeyde açığa çıkmaktadır. Kurumların gündemine, seminer programlarına çocuğun bedensel söz haklarının dahil olmaya başlaması, yürütülen kampanyalarla yaygınlaştırma programının sözünün mesajlarının yaygınlaştırılması, görünür hale gelmesi önemli bir etki olarak ortaya çıkmaktadır.

- Ayrıca yaygınlaştırma seminerleri ile kurum içinde çocuğun bedensel söz haklarına dair duyulan merak ve ilginin artışı ile kurumdaki diğer çalışanlar da bu konuda harekete geçmeye, kendilerini bu konuda güçlendirmeye başlamışlardır.
- Meslek uzmanlarının yürüttüğü yaygınlaştırma seminerlerinin katılımcıları üzerindeki etkiler, semineri düzenleyen meslek uzmanının gözlemlerine dayanarak yorumlanmıştır. Yaygınlaştırma seminerlerinde açığa çıkan sonuçlardan en önemlisi katılımcıların çocukların bedensel söz hakları konusunda farkındalığının ve bedensel sınırların ihlali durumuna müdahale etme kapasitelerinin artışıdır.
- Bununla birlikte katılımcılarda “toplumsal normlarla” çatışma potansiyeli olan (sünnet örneğinde olduğu gibi) bir aktarım yapılırken çeşitli dirençlerin açığa çıktığıdır. Meslek uzmanları bu tür dirençlerin aslında bir sorgulamayı tetiklediğini, bu nedenle pozitif bir gösterge olduğunu belirtmektedir.
- Son olarak, Çocukların Bedensel Söz Hakları Programı’na katılan meslek uzmanlarının yaygınlaştırma seminerlerini düzenleme fırsatı bulsun ya da bulmasın bir şekilde derneğin bir parçası olmaya devam etme isteklerinin güçlü olduğu görülmüştür. Bunun en temel sebeplerinden bir tanesi de meslek uzmanlarının derneğin desteğini her zaman tam olarak hissetmeleridir. Dolayısıyla dernek ile kurmuş oldukları güçlü bağ bu konudaki motivasyonlarını canlı tutmaktadır. Kısaca söylenebilir ki meslek uzmanlarının derneği ve yaygınlaştırma atölyelerini sahiplenme düzeyleri oldukça güçlüdür.

Öneriler

Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı için yapılan sosyal etki araştırmasının ortaya çıkardığı sonuçlar bir takım öneriler geliştirmeyi de mümkün kılmıştır. Bu noktada bağımsız araştırma sürecinin sonunda belirlenen öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Meslek uzmanlarının hem kurum çalışanı kimlikleriyle hem de bağımsız dernek kolaylaştırıcıları olarak etki yaratacakları düşünülmektedir. Bunun için bir ÇBSH kolaylaştırıcı platformu oluşturulması gündeme alınmalıdır. Böylelikle meslek uzmanlarının dernek ile kurduğu güçlü bağ sürekliliği olan bir noktaya taşınır. Programa dahil olmuş meslek uzmanlarının iş yükleri/değişiklikleri nedeniyle yaygınlaştırma semineri yürütmekte zorlandıkları görülmüştür. Öte yandan araştırmaya katılan meslek uzmanlarının programın parçası olarak devam etme isteklerinin güçlü olduğu da bir gerçektir. İstekli meslek uzmanlarını, bir platform ile tek bir mecrada toplamak meslek uzmanlarının motivasyonlarını artıracak, kendilerini programın parçası olarak hissetme duyguları güçlenecek ve yaygınlaştırma yürütmeleri kolaylaşacaktır.
- Yaygınlaştırmayı gerçekleştiren meslek uzmanları sıklıkla kendileriyle program ekibi tarafından paylaşılan kaynak ve materyallerin destekleyici etkisinden bahsetmişlerdir. Bunun yanı sıra kendileriyle paylaşılan destekleyici kaynakların güncellerek süreç boyunca paylaşılmaya devam etmesini de önemli bulmaktadırlar. Bu nedenle belirli aralıklarla güncel kaynakları kapsayacak şekilde kaynak paylaşımı tekrarlanabilir. Bu hem meslek uzmanının bu alandaki güncel bilginin de taşıyıcısı olmasını sağlayacaktır hem de motivasyonlarını canlı tutacaktır.
- Yaygınlaştırma atölyelerine veya devamında gerçekleşen süpervizyon buluşmalarına zaman zaman hukukçu ve çocuk psikoloğunun dahil edilmesi meslek uzmanları tarafından güçlendirici bir müdahale olarak görülmektedir. Program ekibinin bu konuda var olan girişimlerini daha sistemli hale getirmesi meslek uzmanlarının konuya olan ilgisini arttırmakla kalmayıp, edindikleri bilgi ve farkındalık düzeylerini de derinleştirecektir.
- Seminer katılımcıları üzerindeki etkinin değerlendirilmesi için uzmanın görüş ve gözlemlerinin yanı sıra katılımcılar üzerindeki etkinin soru formları aracılığıyla düzenli takibe alınması önemlidir. Böylelikle, katılımcılar üzerindeki etki daha gerçekçi şekilde ortaya konulabilecektir.
- Pandeminin etkisinin de azalmasıyla 2019-2021 yıllarında yaygınlaştırma atölyelerine katılmış uzmanlarla yapılacak olan toplu ve yüz yüze bir buluşma uzmanların bilgilerinin tazelenmesi ve seminer yapma konusunda onları harekete geçirme anlamında yararlı olacaktır.

.....

Okumakta olduğunuz Çocukların Bedensel Söz Hakları Yaygınlaştırma Programı Etki Değerlendirme Raporu ile öncelikle Türkiye’de çocuk çalışmalarının hak temelli bir yaklaşımla güçlenmesine katkı sunmak hedeflenmiştir. Hazırlamış olduğumuz etki değerlendirme raporuyla çocuğa yönelik istismarın önlenmesine yönelik kişisel ve toplumsal temelde farkındalık yaratılmasına, çocuğun bedensel söz hakları konusunun yaygınlaştırılmasına, meslek uzmanları ve ilgili kurumların bu konuda koruyucu-önleyici politikalar geliştirerek bu politikaları sürekli hale getirmelerine katkı sunmayı dileriz.

Ekler

1- Değerlendirme Anketi

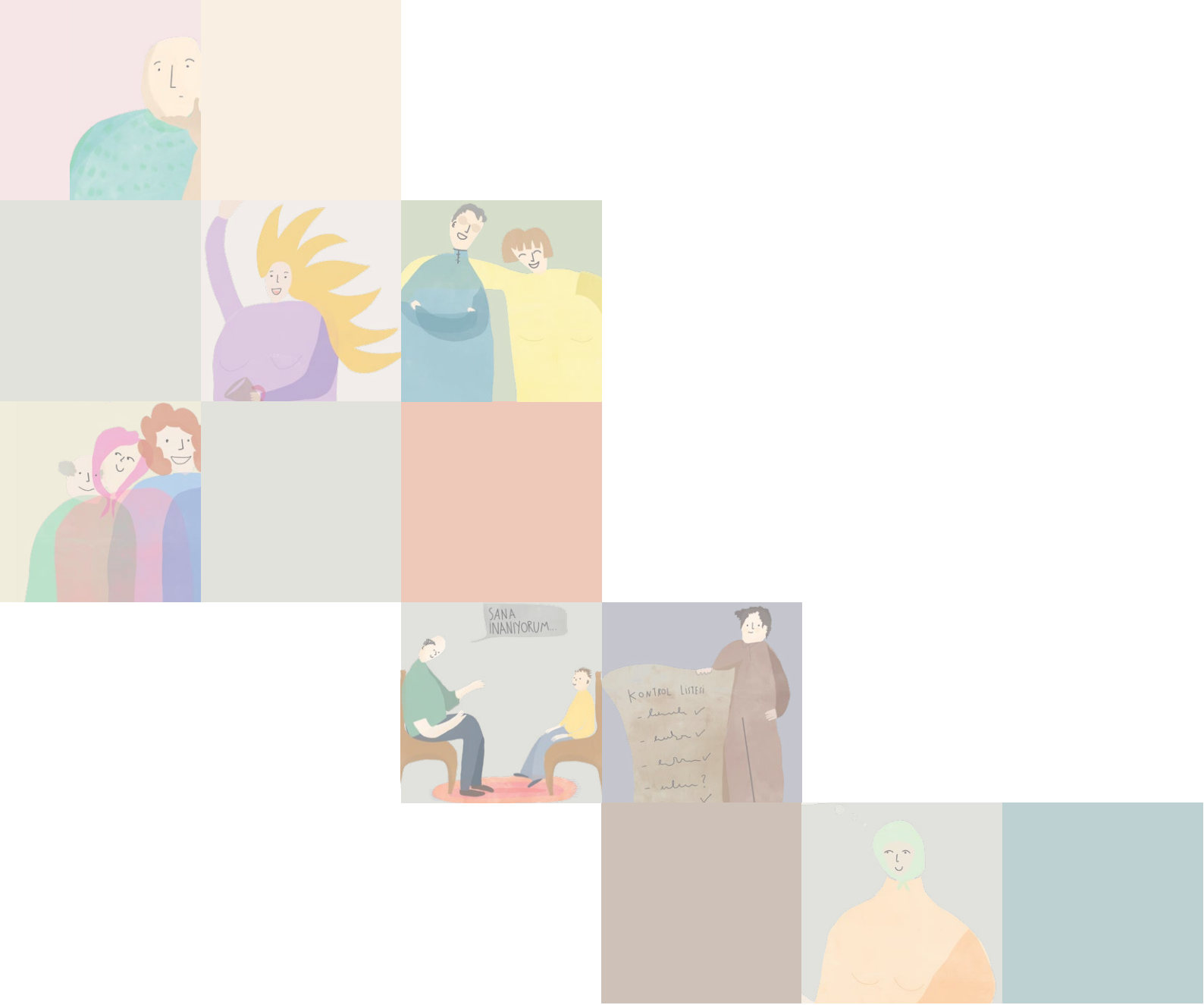
https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdV8J6oz77RXUXboCrMk1TCcOj_ptGMjd2LNbRpQw3EvCMNSg/viewform

2-Odak Grup Toplantıları / Birebir Görüşmeler İçin Hazırlanmış Soru Çerçevesi

<https://docs.google.com/document/d/1WetVZMg9mqB70U03XRK3zJEQ2R3QfixMxlqjT9jhPYE/edit?usp=sharing>

DEĞİŞİM BİZİMLE BAŞLAR!





 **Cinsel Şiddetle
Mücadele** Derneği

 cinselsiddetlemucadele

 cs_mucadele

 cinselsiddetlemucadelederneği

 CinselŞiddetleMücadeleDerneği

www.cinselsiddetlemucadele.org - info@cinselsiddetlemucadele.org